פרייז 25 גראשען XIV·ער יאַהרגאַנג „Nałeżytość pocztową uiszczona gotówką" „Radomer-Kielcer Leben" (692) 47 היינט 10 זייטען

Radom, dnia 19 Listopada 1937 r.
ראַדאָם, פרייטאָג ט"ו כסלו תרצ"ח
טעלעפאָן פון רעדאַקציע 15 - 18

ראַדאָמער-קעלצער לעבען

פאַראַנווע פאַרבערײַ
און כעמישע פראַלניע
A.
HEMPEL
פאַבריק און צענטראַלע אַלטע שטאָדט 7
פיליעס:
זשעראָמסקי 1
זשעראָמסקי 21
זשעראָמסקי 59
טראַוגוטטאַ 11
קעלנער צו וואַשען צו 15 גר.

בזה הננו מביעים רגשי צער ויגון

למשפחת בוים

במות הפתאומית של בעלה ואביהם היקר,

ידידנו הנכבד

מר משה בוים נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

ויסקינד לעסלאו ורעיתו

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל אונזער לעבנייעהריגען גבאי

יעקב דוד סטראַוטשינסקי מיט זיין פאַמיליע

צוליב'ן טויט פון זייער פרוי און מוטער

מלכה נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

די מתפללים פון „אחי-עזר"

ביים האַנדווערקער-קלוב רזשיינסקא 1

מביעים אנו בזה את רגשי-השתתפותנו החמה באסון הגדול שקרה לחברנו וידידנו מר יעקב דוד סטראַוטשינסקי ולמשפחתו

במות אשתו ואמם היקרה

מלכה נ. ע.

בעבודתו הציבורית ימצא נחומים

והמקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

חיים יוסף ראָטבלאַט ורעיתו

בעקאַנטמאַכונג.

דערמיט זענען מיר מודיע, דאס פון 15 ליסטאָפּאַד אָן איז געעפענט געוואָרען ביים קלוב אויף וויסאָלדאַ 10 אַנ'ערשטקלאַסיגער בופעט, וועלכער איז אָפען א גאַנצען טאָג ביז 12 אַזייגער אוועגד.

דער בופעט איז פערזעהן מיט די געשמאַקפולסטע מאכלים און געטראַנקען. יעדען טאָג אַנ'אויסגעצייכענטער אָרקעסטער.

בעמערקונג: עס ווערען אָנגענומען בעשטעלונגען אויף האָכצייט, תנאים, באַנקעטען און געזעגנונג'ס-אָווענדען.

מיט אַכטונג

די פערוואַלטונג

W domu, czy w sali dancingu
wytwornej
Na wsi, czy w mieście — jednym
słowem wszędzie
Papieros w gilzie
„Dla Znawców" wybornej
Zawsze najlepiej smakować
ci będzie

וויכטיג פאַר סוחרים!
ס'איז דאָ איבערצוגעבען
— א —
האַלב געוועלב
אין צענטרום שטאָדט
אויף זשעראָמסקעגאָ.
ערקונדיגען קען מען זיך אין רעדאַקציע.

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל

אונזער שותף שלמה גאָלדשטיין און פרוי

צוליב'ן פריהצייטיגען טויט פון זייער

פאָטער און שווער

דוד פּאָטאַזשניק נ. ע.

המקום ינחם אותם בתוך שאר אבלי ציון וירושלים

פאַמיליע פשיטיצקי

ווילט איהר האָבען קלאָרע, זויבערע וועש, נייע גאַרדעראָבעס, שניי-ווייסע פאָרהאַנגען,
גיעט נאָר צו וואַשען און פאַרבען אין דער בעקאַנטער
כעמישער פאַרבערײַ און פראַלניע פון דער ערשטקלאַסיגער פירמע

A. HEMPEL

Centrala Stare Miasto 7 telefon 19 - 70
Filje Zeromskego 1
Zeromskiego 21
Zeromskiego 59
Traugutta 11

ווער ס'האָט זיך גיט איבערצייגט זאָל פּרובען און וועט זיין ענטציקט פון דער שענער, עסטעטישער און פאַכמענישער ארבייט. ס'ווערט אויך געוואַשען אויף טריקען — ביליגע פרייזען! — פינקטליכע אויספיהרונג
סאָלידע בעהאַנדלונג קומט און איבערצייגט אייך
צענטראַלע: אַלטע שטאָדט 7 אָפיס. טעל 19-70
פיליעס: זשעראָמסקי 1, טראַוגוטטאַ 11
זשעראָמסקי 21, זשעראָמסקי 59

ביליג צו וואַשען קאָפּעלושען

KINO APOLLO

ביז זונטאג דעם 21 איינשליסליך!

Wspaniały film o wielkiej miłości

Przedziwne Kłamstwo
Niny Petrówny

w rol. gł. ISA MIRANDE
i FERDYNAND GRAVET

NAD PROGRAM: KOLORÓWKA
I TYGODNIK PATA

KINO APOLLO

היינט פרייטאג און מארגען שבת 3 נ. מ.
און זונטאג 12 און 1⁴⁵.

„די מיידלעך פון נאוואליפקי"
אין די הויפט ראָל'ן
באַרשטשעווסקאַ, אנדזשעיעווסקאַ, א. א.

Od poniedziałku b. m.
SCYPION
AFRYKANSKI

יודישע דעלעגאציע ביים סטאראסטע און ביים שטאדט - פרעזידענט

דער קליינהענדלער-פארבאנד האט באהאט א שמועה, אז אויף נעכסטן דאָנערשטאג, זאלן זיך גרייטן פיקעטען אויפ'ן פלאץ יאגעלאנסקי, וואו ס'קומט פאר דער יאריד, מיט'ן צוועק צו שטערן די יודישע סטראגאנעס און מארקהענדלער צו האנדלען. דער קליינהענדלער - פארבאנד האט זיך געווענדעט צו דער יודישער קהלה און צו די יודישע ראטמענער זיי זאלן אינטערווענירען בעצייטענס אין די געהעריגע אינסטאנצען, אז ס'זאל צו דעם נישט דערלאזט ווערען.

עס זענען געגאנגען אין א דעלעגאציע די ראטמענער ל. מ. זיסערמאן און מ. בארמייסטער צום שטאדט פרעזידענט און צום וויצע-פרעזידענט, בעטענדיג, אז ס'זאלען אנגענומען ווערן שריט געגן דעם, ווייל דער פלאץ יאגעלאנסקי איז דאס איינענטום פון דער שטאדט פערוואלטונג און דעריבער איז זי אויך פעראנטווארטליך, אז ס'זאל נישט געשטערט ווערען די ארדנונג.

די פרעזידענטען שטשאווינסקי און ראדאמסקי האבען צוגעזאגט צו אינטערווענירען ביי דער אדמיניסטראטיווער מאכט, זי זאל אננעמען פארזיכטס-מיטלען.

דערביי האבען די יודישע ראטמענער בעריהרט די לאגע פון די יודישע דראזשקאזשעס, וועלכע ווערן שיקאנירט אויף די שטעה-פלעצער פון די, וואס טראגען די ספעציעלע בלעכלעך. דער וויצע-פרעזידענט האט געענטפערט, אז ער וועט צקרוב איינפיהרען נאך דריי „סטאציעס", נעמליך: אויף פלאץ יאגעלאנסקי, ווישלדע, און ראג שפאציר-גאס, וואס וועט זיין א גינסטיגער אויסוועג פאר דער וואך.

מיכה'ל איז אויך געגאנגען צום ה' סטאראסטא א דעלעגאציע אין די פערזאנען פון קהלה פרעזעס ה' רען, פרעז. פון די יודישע ראטמענער-קאלא ד"ר פאכטמאן און פרעזעס פון קליינהענדלער-פעראיין ה' לאקס. דער ה' סטאראסטא האט פערשפראכען, אז אויף די מארק-פלעצער וועט הערשען רוה און ארדנונג, אויסדריקענדיג גלייכצייטיג א פערלאנג, אז די יודישע סוחרים און קרעמער זאלען זיך פון זייער זייט פערהאלטען רוהיג חי ביז אהער.

מכח דעם יוד. קאנגרעס

קאמוניקאט

לויט די איניציאטיוו פון „פועלי ציון צ. ס." איז דינסטאג דעם 16 ה. ח. פארגעקומען א בעראטונג וועגען באפארשטעהענדען יודישען פאלקס-קאנגרעס, אין פוילען. אין דער בעראטונג האבען זיך בעטייליגט פארשטעהער פון פאלגענדע ארג. און פארטייען. פון פועלי ציון. אדוו. טאוב. פראפ.-ראט. שלמה הויכגלאבער. אלגעמיינע ציונים-גרופע „א" בייגעלמאן, ציוניסט. גרופע „ב" גראנעק. האנדווערקער איידעלבוים, פעלדמאן, קליינהענדלער: לאקס, וועגנער. פרידמאן, האכשול.

ס'איז געווארען בעשלאסען צו שאפען א סטאבילען קאמיטעט אין וועלכען ס'וועלען זיין פערטרעטען צו איין פארשטעהער פון אלע גרופירונגען, וועלכע נעמען אנטייל אין קאנגרעס.

די נעכסטע זיצונג פון סטאבילען קאמיטעט קומט פאר מאנטאג דעם 22 ה. ח. אין לאקאל פון די ציוניסטישער ארגאניזאציע זשעראמסקי 25.

כוליגאנעס בעפאלן 2 יוד. מיידלעך.

דינסטאג ארום 8 אוועגד, ווען די צוויי אידישע מיידלעך כארא קירשענבלאט און מארילא אייזענמאן זענען אהיימגעגאנגען, זענען זיי אויפ'ן ראג קאשטראווא אקעגען דעם פוילישען שפיטאל, בעפאלען געווארען פון צוויי כוליגאנעס, וועלכע האבען זיי גוט צושלאגען. דער פרל. אייזענמאן האט ד"ר פאסטמאן פעסטגעשטעלט א בעשעדיגונג פון נאז-ביינדעל. אויך די אנדערע ס. קירשענבלאט האט בעקומען גוטע קלעפ. און דער קאפעלוש איז איהר ארונטערפאלען אין דער בלאטע.

די יודישע פארשטעהער דארפען זיך ווענדען צו דער מאכט, אז ס'זאל דארט אויפגעשטעלט ווערען א געהעריגע שמירה, ווייל אין יענער געגענד איז מעהר ווי כוליגאנישע ארויסטרעטונגען.

אורטייל אין פעלשער - פראצעס

3 אויף 18 יאהר תפיסה און 5 בעפרייט.

נעכטען איז ארויסגעטראגען געווארען דער אורטייל אין פראצעס פון די געלד-פעלשער.

חיים פרידמאן 8 יאהר מיט פערלירן די בירגערליכע רעכט אויף 10 יאהר; יולעדיסלאווא וואיטשעכאווסקא אויף 6 יאהר מיט פערלירען די רעכט אויף 10 יאהר; אנדזשעי פאדסטאוועק אויף 4 יאהר מיט פערלירען די רעכט אויף 5 יאהר.

יאן און ראזאלא שעלסקי; עמיל קירשענבוים, בריינדיל אראטש און לודוויקא סאחינסקא, זענען צוליב מאנגעל אין בעווייזען געגאנגען פריי.

קלאנגן וועגן אנולירען די קהלה-וואהלען

א גאנצע וואך האבען קורסירט קלאנגען, אז די לעצטע קהלה-וואהלען זענען געווארען אנולירט און, אז מ'האט זיך צו ריכטען אויף נייע וואהלען.

ביז היינט האבען זיך די קלאנגען נישט בעשטעטיגט. די גמינע האט ביז יעצט נישט ערהאלטען קיין שום אפיציעלע מעלדונג וועגען דעם.

KASA OGNIO-TRWAŁA
Najlepszej marki „Bohte"
Okazyjnie do sprzedania
TELEFONOWAĆ: 13-50

א הערצליכען מזל - טוב
אונזער חבר
משה גוטמאן צו דער פערלאבונג מיט פרל. חעלא ליטוואק
זאל אייער נייער לעבענס-וועג זיין אייביג א גליקליכער און צופרידענער
ה. האנאיער, י. דאווידזאהן.

דאנקזאגונג.
א הערצליכען דאנק דער פאמיליע סענאטאר פאר די געשאנקענע 25 זל. לטובת דעם קימפעטארען - פעראיין און צוזאמענהאנג מיט דער האכציים פון זייער טאכטער
די פערוואלטונג
פון קימפעטארען-פעראיין אין ראדאם.

היימישע געשמאקע מיטאגען
עס ווערען ארויסגעגעבען טעגליך פרישע און געשמאקפולע מיטאגען
אויף זשעראמסקעגא 25 ח. 13
פון די מיטאגען קענען קאנסומירען אפילו די, וואס זענען פארוויבטיג און מיהרען א דיעטע.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקען מיר אויס אונזער חשוב'ען חבר, דעם גרינדער און נעוו. לאנגיעהריגען פערוואלטונג'ס-מיטגליד פון אונזער האנדווערקער-פערבאנד
יעקב דוד סטראטשינסקי און זיינע קינדער
צוליב'ן טויט פון זיין פרוי און זייער מוטער
מלכה נ. ע.
זאלען זיי זיין געטרייסט און נישט וויסען מעהר פון קיין צער.
די פערוואלטונג פון יוד. האנדווערקער - פערבאנד
צוזאמען מיט אלע צעכען-פערוואלטונגען ז'ו ף רוויינסקא 1.

אונזער ליבען חבר, גרינדער און לאנגיעהריגער פיהרער פון אונזער ביבליאטעק, יעקב דוד סטראטשינסקי מיט זיינע קינדער, דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיל צוליבן טויט פון זייער פרוי און מוטער
מלכה נ. ע.
זייט געטרייסט און געשטארקט איבערצוטראגען דעם צער.
די קולטור-קאמיסיע ביים יוד. האנדווערק. פערבאנד רוויינסקא 1

DRAJCIE O ZDROWIE DZIECI
NADSZEDŁ Swieży TRAN
SKŁAD APTECZNY ST. KUROWER
RADOM, ZEROMSKIEGO 1

פון יודישע פריזירער - צער

מאנטאג איז פארגעקומען אין לאקאל פון האנדווערקער-קלוב אויף ווישעלדא 10, אן אויסערגעוועהנליכע פערזאמלונג פון יודישען פריזירער-צעך.

אויף דער פערזאמלונג איז געוועהלט געווארען א פערוואלטונג, אין וועלכער ס'זענען ארויין די ה"ה: מיעטשיסלאוו היידענבערג (סמארשי) ברוך ניסענבוים (פאר-סטארשי) דוד וויצמאן, (קאסירער) אברהם וויאפראק (סעקרעטער) ראובן בלאנק, אהרן באנקער, מאניס גוטשמידט, שמואל הארוויטש.

אין דער רעוויזיאנס-קאמיסיע זענען ארויין די ה"ה מרדכי סאבעלמאן, פסח וויצמאן, לייביש ווייסבערג.

אהרן מערין.

דער אבשפארונג׳ס = טאג.

דאס אפטע טרעפען זיך מיט פערשידענע ווירטשאפטליכע פראבלעמען — פון קליינער, אדער גרעסערער בעדייטונג — גיעט מיר א געוויסע מאס ערפארונג און אריענטאציע אין פערשידענע ווירטשאפטליכע ערשיינונגען, און ממילא גיעט דאס מיר אויך דעם מוט צו נעמען א ווארט אין דער זעהר וויכטיגער און בעדייטונג׳ספולער פראגע, ווי עס איז שפארזאמקייט.

דער אפאריזם פון שלמה המלך „לכל עת וזמן לכל חפץ", אלעס אין דער וועלט האט זיין צייט, און יעדער געגענשטאנד האט זיין שעה, — איז בעקאנט אויף דער גאנצער וועלט און אלע מענשען, אהן אינטערשיד פון גלויבען, בעניצען זיך מיט איהם. און ווארשיינליך א דאנק דעם האבען מיר פערשידענע פעריאדישע אימפרעזען, ווי אויך עמער „לאפ" און „פאס" און א טאג פאר טובערקולאזע און קאנצענטראציע און אויך א טאג פון אבשפארען.

דעם 31 פארג. חודש איז, ווי אין פריערדיגען יאהר, אין אלע שטעט און שטעטלעך פון פוילען, געפייערט געווארען, אין א ברייטען און ברייטען פערנעם „דער טאג פאר שפארען". עס זענען בעשטעלט געווארען פערשידענע רעדנער אויף דעם טעמאט. מען האט זייט און ברייט פראפאגירט די בעדייטונג פון אבשפארען און נישט ביי איין בירגער האט אויפגעלעבט דער געדאנק פון פראקטיציגען זיין ארבייט אין אבשפארען.

צי גייט דער טאג פון אבשפארען, און די פראפאגאנדע אין דער ריכטונג, וועלכע איז איינגעפיהרט געווארען, לויט דעם מוסטער פון אנדערע מלוכות, אין איינקלאנג מיט אונזער קריטישער ווירטשאפטליכע לאגע. און, צי איז ער נישט א געגענזאץ, אדער אנטי-דאטום דאצו?

ווען מיר וועלען זיך אבשטעלען, פערטיפען און אנאליזירען דעם ניחא פון אונזער טאג-טעגליך לעבען, בעטראכטען דעם שווערען קריזיס, וואס מיר לעבען איבער, אונטער וועלכען מיר ברעכען צוזאמען, וועלען מיר קומען צו דער איבערצייגונג, אז די אבשפאר-פראפאגאנדע איז ביי אונז נישט געוואונשען און אפשר איז צו שעדלעך.

אין די לענדער פון א הויכווערטיגע וואלוטע, אדער דארט וואו די איינצעלנע יוערונג (מטבע) האט א פיעל גרעסערען ווערט ווי אונזערע, און וואו דער לעבענס-שטאנדארד איז א הויכער, די פערדינסטען זענען אלס קאנסעקווענץ דאפון — פיעל גרעסער און די מאסען גיעבען-אויס ווייטערגעלד אויף לוקסוסען, אויף פערוויילונגען און אויף זאכען, וועלכע האבען נישט קיין ממשות׳דיגען ווערט אין לעבען, דארט איז די אבשפאר-פראפאגאנדע א בערעכטיגטע.

אין צווישען אנדערע ווערט גענומען אין בעטראכט, אז די שפאר-אנלאגען (וועקלאדען) וועלען ווערען אין דער פארם פון קרעדיטען רעפיהרט צווישען די מאסען, וועלכע נויטיגען זיך אין אים אויף פראדוקטיווע צוועקן.

ביי אונז איז אבער דער לעבענס-שטאנדארד זעהר נידריג; די לאנדווירטען לעבען אין פרימיטיווע בעדינגונגען; אלס קאנסומענטען קויפען זיי נישט מעהר, ווי נאפט און זאלץ.

די סוחרים, האנדווערקער, בעאמטע, ארבייטער און א טייל פון דער פראפעסיאנעלער אינטעליגענץ, זענען אלס קאנסומענטען איינגעשרומפען און קויפען נאר דאס וואס זיי מוזען.

צי קענען די מענשען אבשפארען, האבען זיי די מעגליכקייט דאצו?

פערשידענע סטאטיסטישע ציפערען ווייזען אויף, אז מיר שטייען אויפ׳ן לעצטען ארט אלס קאנסומענטען; מיר האבען די קלענסטע צאהל ראדיא-אפאראטען, טעלעפאנען, סאמאכאדען, קינאס עצעטרא.

מיר פערברויכען פערהעלטניסמעסיג די קלענסטע צאהל זייף, מיר קויפען די קלענסטע צאהל ציין-בערשטלעך און קאסמעטישע זאכען.

מיר שרייבען די קלענסטע צאהל בריעף.

צי גלייכט זיך נישט די פראפאגאנדע פון שפארען ביי אונז, צום פייקען און אלארמירען מענשען, זיי זאלען ארויסגיין און געניסען פון דער ליכט פון דער לבנה אין א פינסטערער און רעגענדיגער נאכט?

מיר זעהען זעהר אפט ווי פאר דעם פענסטעריל פון פ. ק. א. שטייען אבגעריסענע און אבגעשליסענע שפארער; דער נישט זיכערער מארגען, צווינגט זיי, זיך אבצוזאגען פון אלעם, און צו שפארען, טראצדעם וואס זיי לעבען אין נויט און עלענד.

צי זענען דאס געזונטע, און אין דעם ווירטשאפטליכען לעבען צופרידענשטעלענדע שפאר-איינלאגען (וקלאדען)?

צי קענען מיר פערלאנגען פון מענשען, וועלכע זאגען זיך אב פון אלעם, און זענען אלס קאנסומענטען איינגעשרומפען, זיי זאלען שפארען?

ביי אונזער שכן פון מערב, איז דא א לאזונג: „קויפט און גיט אויס געלד, דאמיט העלפט איהר דעם פאטערלאנד, לינדערט דעם קריזיס און פערקלענערט די ארבייטס-לאזיגקייט"

צי פערדינט נישט די לאזונג מעהר פראפאגירט צו ווערען ווי „שפארט"?

דאס קויפען דורך וועלכען עס איז קאנסומענט, בלויז איין מטבע, האט אונטער זיך פינף פאזען: דער סוחר האט פערקויפט, דער פאבריקאנט האט פראדוצירט, דער ליפעראנט פון רוי-שטאף, האט געלייזט, דער ארבייטער איז געוועזען בעשעפטיגט און דער מלוכה-אוצר האט שטייער.

דערפון זעהט מען, אז דאס ריפען צו שפארזאמקייט, גלייכט צו דעם אפעלירען צו מענשען, זיי זאלען זיך אבזאגען, פון קויפען דאס אונבעדינגט נויטיגע העמד, צו פערקלענערען זייערע קאנסומציע, און אלס קאנסעקווענץ צו פערקלענערען די פראדוקציע, און פערגרעסערען די קאדרען פון ארבייטס-לאגע, און פרנסה׳לאזע.

אנשטאט די פראפאגאנדע פון שפארן איז געוואונשען צו קלערען וועגען העכערען דעם לעבענס-ניווא דורך א געהעריגע און לאגישע פראפאגאנדע. און מיט דער גרעסטער זיכערקייט קען מען בעהויפטען, אז דאס וועט דעם ווירטשאפטליכען לעבען געבען בעסערע און פרוכבארע רעזולטאטען, ווי דער אפעל צו שפארען. און ביי דער געזעלשאפט וועט עס געפונען אבקלאנג און פערשטענדניס.

די פראפאגאנדע וועט אין ערשטער רייה פערקלענערען דעם קריזיס, וועלכען מיר לעבען איבער. פערקלענערען די ארבייטס-לאזיגקייט, און דעם מלוכה-אוצר פערגרעסערען זיי הכנסות.

ווען דער לעבענס-שטאנדארד וועט זיין א העכערער, וועלען זיך די שפאר-איינלאגען פערגרעסערען.

די איצט וואקסענדע וקלאדען, געבען נישט דעם ווירטשאפטליכען לעבען קיין פרוכטען, דאגעגען דאס הויבען די קאנסומציע, וועט געבען בעדייטענד מעהר אין אלע ריכטונגען.

אלס גרויער בירגער, וועלכער ווערט פערשווינדען, ווי א זאנד-קערענדיל ביים בארג — צווישען די 35 מיל. בירגער, טרעט איך אפשר דער ערשטער ארויס געגען דער אבשפאר-פראפאגאנדע.

איך ווינש מיר, אז איך זאל נאך מיט מיינע אויגען זעהען, אז אין אונזער לאנד איז איינגעפיהרט — בעציהענדיג זיך אויף דעם דערמאנטען אפאריזם — 2 טאג פאר פראפאגאנדע, פאר קויפען און אויסגעבען געלד, און ביי דער פראפאגאנדע זאל נישט דערמאנט ווערען דאס ווארט: „יודיש אדער אריש" ווי עס איז נישט דערמאנט געווארען, ביי דער אבשפאר-פראפאגאנדע אין טאג פון אבשפארען און דאן וועט אויך די פראפאגאנדע פון אבשפארען זיין בערעכטיגט און ברענגען גוטע רעזולטאטען דעם ווירטשאפטליכען לעבען.

א „געטא" פאר ווייבער...

פון דער סעריע: „רעדאקציע - געסט"

פון י. אבערזשאנעק

געסט אין רעדאקציע איז נישט קיין נייעס. פון באגינען ביז שפעט ביינאכט געהען געסט, יעדער קומט מיט עפעס אנדערש. איינער דארף א יורידישע עצה, ווי אזוי צו געבען אן עקסמיסיע זיין הויזווירט, ווי אזוי פטור צו ווערען פון זיין שוויגער. אן עצה צום סובלאקאטאר, וואס איז זיין „יורש" אויף אלע נעביטען — צי ווייסט נישט דער רעדאקטאר פון א ראדיקאל אפפיהר-מיטעל, וואס זאל ארויסיאגען — די באַיאהרטע טעכטער פון שטוב. אנדערע קומען פרעגען מעדיצינישע עצות: וואס טוהט מען צו אטישיסטקעס. צו מערידען, צו לויזע מאגענס און צו „זאטהארדניעס".

צווישען די געסט פעהלען אויך נישט קיין חייבער, איינע קומט פרעגען דעם רעדאקטאר אן עצה, ווי אזוי זי קאן בעהאלפען ווערען מיט א בן-זכר, אז זי האט א מאן א שלימזל, א פאקראקע, נישט פאר קיין שום יודישע טאכטער געטראכט... א צווייטע ווידער קומט פרעגען אן עצה נישט צו האבען.

עס קומען אויך „ערפינדערס". איינער האט ערפינדען א קינסטליכע פארבע צו געפרוירענע שויבען. א צווייטער מיט א „רעדענדיגען זייגער", וואס זאגט אין דער קורצע ווי שפעט ס׳איז, א דריטער מיט א „שטענדיגען לוח".

א פיערטער מיט א פאסט-קארטעל, אויף וועלכען ער האט אנגעשריבען גאנץ תהלים, און נאך און נאך ערפינדערס און קינסטלערס און עצה-פרעגערס.

געסט אין רעדאקציע איז נישט קיין נייעס. פון באגינען ביז שפעט ביינאכט שיטען זיי זיך. אבער געסט צו געסט זענען נישט גלייך. אט למשל, האבען מיר די הייגטיגע וואך געהאט א גאסט, וועלכער בעט זיך ממש צו באשרייבען. דער דאזיגער גאסט דארף פעראייביגט ווערען, שוין דערפאר, וויל ער וויל „ראטעווען די וועלט".

מיר גיבען איבער דאס ווארט דעם גאסט און הערט, וואס ער זאגט:

—פאניע רעדאקטאר, איך האב א מיטעל, ווי אזוי צו ראטעווען אונזער וועלט פון אלע שלעק און צרות. א סוף צו מאכען צו איהרע פיין און ליידען. א סוף צו מאכען צו מלחמות, רעוואלוציעס, בלוט-פארגיסונגען, מארדען, רויבען, עקסצעסען, פאגראמען. א סוף וועט קומען צום פאשיזם, היטלעריזם, צו די ראסען-טעאריעס, אריער-פאראגראפען, צו דעם אוישעמיום, סטראגאניזם און אנדערע צרות. איך האב א מיטעל, ווי אזוי פטור צו ווערען פון די אלע אומגליקען.

חילט איהר דאך, פאניע רעדאקטאר חיסען, ווי אזוי דאס קאן געשעהן, טא זעצט זיך אוועק, און הערט מיך אויס מיט קאפ:

— ווי איהר ווייסט, געהט איצט א סדרה „געטא". נאך דעם ווי ס׳וועלען איינגעפיהרט ווערען בעזונדערע בענק אין די הויכשולען; וועלען איינגעפיהרט ווערען בעזונדערע מערק. יודישע מערק, און נישט-יודישע מערק. נו, וועלען אונזערע יודישע ווייבלעך מסתמא געהן איינקויפען אויף... די נישט יודישע מערק... ס׳וועלען איינגעפיהרט ווערען בעזונדערע לאקאלען, וועלען דאך אונזערע סורטשעס אין טאלטשעס געהן אין די נישט - יודישע לאקאלען. ס׳וועלען איינגעפיהרט ווערען בעזונדערע בענק אין טעאטער, וועלען דאך אונזערע טעבאטער קריכען צו דער „לעפשע טאחאזשיסטווא".

ס׳וועלען איינגעפיהרט ווערען בעזונדערע שטעט, נישט - יודישע שטעט, און יודישע שטעט. פשיטיק לאמיר זאגען, יועט זיין א נישט יודישע שטאט, און סקארשעוו -- א יודישע שטאט. נו, וועלען דאך אונזערע פאניענקעלעך זיכער לויפען קיין — פשיטיק און נישט קיין סקארשעוו.

דערפאר האלט איך, אז די דאזיגע געטאס, וועלען גארנישט העלפען. אויב שוין יא איינפיהרען א געטא, דארף מען עס מאכען אויף אן אנדער אופן. עס דארף איינגעפיהרט ווערען א געטא — פאר ווייבער... מענער בעזונדער און ווייבער בעזונדער.

הערט זשע, פאניע רעדאקטאר, וואס עס וועט זיין אויב ס׳וועט איינגעפיהרט ווערען א געטא פאר ווייבער:

אין דער שוהל

אין דער שוהל ווערט אפגעשאפט די „עזרת נשים", די באלקאנען, הייסט עס. די ווייבער וועלען נישט זיצען אין דער הויך און „ווארפען אייגעלעך" אויפ׳ן חזן. און די מענער וועלען זיך נישט ספראגאפיען אויף די ווייבער. עס וועלען איינגעפיהרט ווערען בעזונדערע שוהלען: בעזונדערע מענער-שוהלען, און בעזונדערע ווייבער-שוהלען. אין די ווייבער-שוהלען וועלען נישט זיין, קיין חזנים, נאר חזנ׳טעס. חזנים אין ספורניצעס. ס׳וועלען אויך זיין גבאי׳טעס, שמש׳טעס, אנשטאט „שעהנע יודען" וועלען זיין „שעהנע יודענעס". צום ספר וועט מען אויפרופען:

„יעמוד מודינו׳טע, מרת טשיפע ברײנע בת יענטע גרינע מפטיר"!....

די „חזנים־דעפילאַדע“ אין דער ראַדאָמער שוהל.

מיט פערהאַלטען זיך פּאַרלויפיג פון רעזערוו װאָס שייך דעם ענין חזנים־קאָנקורס. די מיינונגען, אויף די שפּאַלטען פון אונזער צייטונג, זענען פון לעזער מבינים און מנגנים, וועלכע מיר גיבען די מעגליכקייט זיך ארויסצוזאגען אין צוזאַמענהאַנג מיט דער חזנים־דעפילאַדע אין דער היגער שוהל. דאָס מאָהל קומען די לעזער ברייטער צום וואָרט כדי צו רעהאַביליטירען א חזן. דוקא א גוטער זאָגער און זינגער מיט וועלכן ס'איז געשעהן א מיספערשטענדניש. געהאָט דוקא א סך צו געגען, אָבער נישט געהעריג תופס געווען, וואָס דער עולם פערלאַנגט. דערצו האָט ער געהאַט אימתא דציבורא ער איז נאך יונג און װעניג דריסט. און כאָטש ער קען אין די קליינע אותיות, האָט ער גראַד פערגעסען אז חוצפה כלפי שמיא מהני, אז אפילו אין שוהל בים ברעטעל װאו מ'שטעהט אויף א געהעטערער דיגסטאַנץ מיט'ן חימעל, איז אויך בעסער, אז מען איז דריסט.

פערשידענארטיג זענען די מעטאָדען און וועגען מיט וועלכע עס בענוצען זיך די חזנים, וועלכע דאַווענען אויף פּרובע אין דער ראדאָמער שוהל.

מ'קען זיי טיילען אין צוויי גרופּעס. צום ערשטען סוג געהערט א חזן, וואָס אַז ער קומט דאַווענען א שבת, לאָדענט ער ארויס דעם גאַנצען מוזיקאַלישען מַגאַזין, וואָס ער פערמאָגט און דערלאַנגט עס דעם עולם מיט א ברייטער האַנד. אָפּטמאָל אביסעלע צו פיעל, ווי איינער, וואָס זאָגט: דאָס פערמאָג איך און נאָט אייך און האָט!

צו דער צווייטער גרופּע געהערען חזנים, וואָס דאַווענען דאַגעגען מיט א געוויסען רעזערוו. מעגליך דאָס די אורזאַך דערפון איז, וואָס די אומגעבונג, די סביבה, אין וועלכע זיי געפינען זיך צום ערשטען מאָהל לייגט ארויף אויף זייער מוח א געוויסען הומס, און זיי ווערען באַהערשט פון א לייכטע טרעמע, א שטייגער ווי א פעך וואָלט זיי פערפּאַלגט...

אנ'עמפּינדלעך אויער כאָטש אָבער אויף אין גאַנג פון דאַווענען דאָס דער בעטראַפענדער חזן האָט נאָך נישט געזאָגט זיין לעצט וואָרט. מ'דאַרף א צחייטען שבת פּרובען דאַווענען און דאַן הָעט דער איינדרוק שוין זיין גאָר אנ' אַנדערער.

אזעלכע פּאַסירונגען טרעפט גאַנץ אָפט מיט גרויסע זינגער און קינסטלער פון וועלכע מ'ווערט נישט איינמאהל ענטוישט.

אין דער היגער שוהל פּראַקטיצירט זיך אַנדערש. עולם כמנהגו נוהג: ביסטו חזן געקומען דאַווענען אויף פּרובע ווילסט געפעלען, בעחייז זשע דיין קונסט און לאָז נישט אוועקגיין מיט ליידיגע הענד.

אנ'ענליכער פאַל האָט אויך געטראָפען דעם וואַרשאַווער חזן משה גאָלדבערג, וועלכער האָט געדאַווענט דעם פאַריגען שבת. פון די ערשטע טענער פרייטאָג ביי קבלת שבת, האָבען זיך אויסגעשיילט בולט'ע קאָנטורען פון אַנ'ערשטקלאַסיגען טענאָר מיט אנ'עלאַסטישען קלינגענדיגען טאָן. אָבער בחוש האָט מען דערפילט, דאָס חזן גאָלדבערג איז נישט ווי געהעריג דיספּאָנירט. „וואָרימס“ נישט אזוי צו זאָגען, די כתפּלים. מעגליך אויך צוליב די כיבוד, וועלכע מיר האָבען פריהער דערמאָנט.

אָבער שוין צומאָרגענס האָט זיך דער באַראָמעטער געענדערט און חזן גאָלדבערג האָט געדאַווענט שוין מיט אמת'ע חזנישע אינטערפּרעטאַציע, מיט עקספּרעסיע און קאָלאָריט, וואָס האָט דערמאָנט אין א גאָר שטאַרקע ענליכקייט און בנוסח פון גרשון סיראָטא.

די אמת'ע סאַטיספאַקציע האָט אונז אָבער חזן גאָלדבערג געגעבען נאָכמיטאָג אין אנ'ענגען קרייז פון מעלאָמאַנען און איינגעלאַדענע געסט. דאָ האָט ער זיך בעוויזען אין זיין גאַנצער פּראַכט.

געזונגען האָט חזן גאָלדבערג אריעס, איטאַליענישע לידער, ווי אויך חזנישע קאָמפּאָזיציעס, אונאויפהערליך, ברענגענדיג די צוהערער אין דער גרעסטער בעגייסטערונג. אלע האָבען געשטוינט: הזאת נעמי? צי זינגט דאָס חזן גאָלדבערג, אדער וועלכער בעריהמטער אָפּערען זינגער?

ווען חזן גאָלדבערג וואָלט כאָטש א טייל נימערען געזונגען אין שוהל, וואָלט דער איינדרוק געווען קאָלאָסאַל.

אין דער מסיבה האָבען אויך געזונגען בעקאַנטע היגע זינגער. פּרעזענטירענדיג זיך אויסגעצייכענט.

צומאָרגענס זונטאָג האָט חזן גאָלדבערג בעזוכט די רעדאַקציע „ראַדאָמער קעלצער לעבען“ און נישט צו וויסען פון וואַנען און ווען געזינגען עפּעס אנ'איטאַליעניש ליעד. ווי אויך דעם בעריהמטען „רצה“ און פון די ארומיגע געסלעך זענען מענשען געקומען צו לויפען ווי אויף „בייזע“ וואונדער.

חזן גאָלדבערג ברויך זיך נאָך פערפאָלקאָמען אין דער יודישער ליטורגיע, שטודירען די חזנישע רעפּערטואַרען און דאַן ווערט ער זיך זיכער אויפאַרבייטען אלס חזן פון ערשטער מדרגה. ער קען דאָס בעווייזען. אין אויסוואַל פון א ראדאָמער חזן אין דער ראדאָמער שוהל וועט ה' גאָלדבערג זיכער פאַרנעמען איינעם פון די אַנגעזעהענסטע ערטער.

פּ. ס. משה רינגערמאַכער.

איך וועל זיין אויף אזוי פיל דרייסט און פאָרשלאָגען, אז חזן גאָלדבערג זאָל דאַווענען נאָך אמאָל אויף פּרובע. איך גלויב, אז דאַן וועלען די כתפּלים דנידערען זייער מיינונג צום גינסטען און ס'וועט זיין גלייכצייטיג א סאַטיספאַקציע פאַר א מוזיקאַלישען סאָלעגט, וואָס זאָגט א סך צו.

נאַלעווקער סוחר זינגט „רצה“ פאַר די גרעסטע פּוילישע מוזיק־פּראָפעסאָרען

און מען וועהלט איהם אויס אלס קאַנדידאַט אויף „קעניג פון פּוילישע פאָלק'ס־זינגער“

אונטער דעם סענסאַציאָנעלען קאָפּ איז אָפּגעדרוקט אין מאָמענט פון 22 אפּריל 1931. פאָלגענדע אינטערעסאַנטע נאָטיצען:

(נ.) דאָס וואַרשאַווער אנטיסעמיטישע אָוונד־בלעטעל „וויעטשור וואַרשאַווסקי“ געפינט זיך נעבעך איצט אין דער לאַגע פון בלעם הרשע... זינט א לענגערער צייט איז אויף די שפּאַלטען פון דאָזיגען בלעטעל רעקלאַמירט געוואָרען אנ'אינטערעסאַנטער קאָנקורס: פון זינגער־טאַלענטען צווישען איהרע לעזער. אזוי ווי מענשען פון פאָלק, וואָס בעזיצען ערשטראַנגיגע שטימעט ווערען גאַנץ אָפט פערפאַלען צוליב דעם, וואָס זיי האָבען נישט קיין מיטלען פאַר ענטוויקלונג — האָט די דערמאָנטע צייטונג זיך געשטעלט די אויפגאַבע אויסצוגעפונען אזעלכע טאַלענטען און העלפען זיי זיך ענטוויקלען.

דער אַפּעל פון דער צייטונג האָט געהאַט ערפאָלג, ווייל צום קאָנקורס האָבען זיך געשטעלט 416 פּערזאָן פרויען און מענער, וועלכע האָבען פאַר'ן זשורי געוויזען וואָס זיי קאָנען. אָבער דאָ הויבט זיך אָן די אמת'ע סענסאַציע. מיט עטליכע טעג צוריק איז אין דער רעדאַקציע פון אנטיסעמיטישען בלעטעל געקומען א הער, וועלכען די נאַז זיינע האָט באַלד פערראַטען זיין אָפּשטאַמונג. נאָך גרעסער איז געווען די ענטטוישונג פון רעדאַקטאָר. ווען יענער האָט אַנגערופען זיין נאָמען: משה גאָלדבערג; ער וויל זיך שטעלען צום זינגער־קאָנקורס. דער רעדאַקטאָר האָט איהם גלייך געוואָלט אָפּפערטיגען, מיט דער פראַגע, צי ער קאָן טאַקע זינגען אויף פּויליש, אָבער ה' גאָלדבערג האָט אָנשטאָט א תשובה זיך אוועקגעשטעלט און אָנגעהויבען אָפּזינגען יאָסעלע ראָזענבלאַט'ס רצה... ער האָט בענומען אזא טאָן, אז די ווענד פון צימער האָבען אָנגעהויבען טרייסלען... אויפ'ן קלאַנג פון דער אויסערגעוועהנליכער שטימע זענען זיך, ווי אויף וואונדער, צונויפגעלאָפען פון די זייטיגע צימערען אלע רעדאַקציע־מיטגלידער פון דער צייטונג.

עס איז, אלזא, נישט געבליבען קיין אַנדער אויסוועג, ווי הייסען איהם שטעלען זיך צום קאָנקורס.

צומאָרגענס האָט זיך משה גאָלדבערג געשטעלט פאַר'ן זשורי, וואָס איז בעשטאַנען פון אזעלכע אויטאָריטעטען ווי: די בעריהמטע זינגערין מאַרגאָט קאָפּ־

טעאַטער און קינאָ

דאָס איינענע וועט זיין אין טעאַטער און אין קינאָ. ס'וועלען זיין באַזונדערע טעאַטערס פאַר מענער און באַזונדערע טעאַטערס פאַר ווייבער, ווייבערישע קינאָס און מענערישע קינאָס.

איהר פערשטעהט, פאַניע רעדאַקטאָר וואָס דאָס הייסט, בעזונדערע ווייבערישע קינאָס און מענערישע קינאָס? דאָס הייסט, דאָס הייסט, אז נישט מיר מענער, נישט זיי, די ווייבער, וועלען אריינשמעקען אין קינאָ. וואָס פאַר א אינטערעס מ'שטיינס־געזאָגט, האָט עס פאַר מיידלעך מיט מיידלעך צו זיצען צוויי שעה אין דער פינסטער! .. אויף וועלכע כפּרות דאַרפען דען יונגעלייט בכלל דעם קינאָ? אויב נישט צו „זאַפּראַשען“ א מיידעל, א יונגע מענשאַטקע אויף די לעצטע רייהען, אדער אין א „שטילער“ לאָזשע — זיי דאַרפען זעהן קונסט, רעזשי, שפּיל — אויף טישאַנצע כפּרות דאַרפען זיי דאָס!

דעריבער, אויב ס'וועלען איינגעפיהרט ווערען בעזונדערע קינאָס, וועלען מיר איינשפּאָרען אי געלט, אי קרענקניש. אי אייערע טעכטער וועלען אייך נישט מוטערען: מאַמושו יא כצען דא קינאַ. אי, איהר וועט נישט דאַרפען טראַכטען, אין וועלכען קינאָ אייער ווייבעל געהט מיט איהר פּשיאַטשעל.

דאָס געמיליכע מיט טעאַטער:

אויב ס'וועלען זיין בעזונדערע טעאַטערען. מענערישע טעאַטערען און ווייבערישע טעאַטערען, וועט איהר רוהיג קענען זיצען אין דערהיים, און אויך אייערע ווייבער וועלען כאליען אין דערהיים. זיי געהען דען איז טעאַטער זעהן די פּיעסע, שפּילען טעאַטער? זיי געהען דאָך נאָר בעווייזען די מענשפּשיזנסס זייערע „זגראַבנע נושקעס“, די דעקאָלטען און די „ליניע“ בעת דער „פּשערווע“ אריינגעהן אין דער „פּאַלאַרניע“. אוועקזעצען זיך אויף א פאָטעל, פאַרלייגען איין פיסעל אויפ'ן אַנדערען, ווייזען די „פּשעזראָפּשיסטע“ זיידענע זאָקען. פּאַררויכערן פּאַפּיעראָסען און צו שאָפען זיך גייע „זנאַיאָמאָשטשעס“.

וועלען אָבער זיין בעזונדערע טעאַטערען, וועלען די ווייבער זיצען אין דער היים, פאַרצערעווען שקאַרפּעטקעס, צונייהען א קנעפּעל צום מאַנס גאַטקעס. נאָכקוקען די וועש, צו היטען ס'פליישׁ, ס'זאָל נישט אָפּברענען — דאָס וועט זיין, אז ס'וועלען זיין בעזונדערע קינאָס און טעאַטערען פאַר מענער און בעזונדערע פאַר ווייבער.

קור - ערטער

איצט וועלען איינגעפיהרט ווערען בעזונדערע קור־ערטער פאַר ווייבער. קריניצע, לאַמיר זאָגען, וועט זיין א מענערישער קור־אָרט און טרוסקאַוויעץ — א ווייבערישער.

נו, בין איך זיכער. אז מענער וועלען נישט פאָהרען קיין קריניצע און ווייבער וועלען אויפהערען צו קרענקען אויף ניערען און ווייבער וועלען אויפהערען בעקומען נאַפּאַדען אויף די „וואַרעטשקי זשולטשאַווע“. אלע וועלען זיין געזונט ווי די פערד.

דאָס זעלבע וועט זיין מיט די דאָקטוירים: ווייבלעך וועלען זיך נישט טאָרען לאָזען „זבאַדען“ פון מענער־דאָקטוירים, נאָר פון ווייבער־ דאָקטוירים, נו, וועלען אונזערע ווייבער מעהר נישט „טשערפּיען“ אויף קיין שום חולאת'ן, זיי וועלען זיין געזונט און פריש און עס וועט אונז זיין גוט און וואויל.

דאַנסינג

דאַנסינג, בעלער, טאַנציבקעס וועלען אויך זיין בעזונדערע. בעזונדערע דאַנסינגס און בעלער פאַר מענער און בעזונדערע פאַר ווייבער.

נו, פערשטעהט איהר דאָך, אז מ'וועט דאָרט נישט זעהן קיין לעבעדיגען נפש. צו וואָס זאָלען די פאַנעס און מענזשאָסקעס געהן „נאַ דאַנסינגי“, אז מיידלעך זאָלען זיי „זאַפּראַשען דאָ טאַנצאַ?“. א וואזשנעם טעם כ'לעבען, האָט ברויט מיט ברויט.

צו וואָס וועלען אונזערע ווייבלעך געהן אויף בעלער, וואָס זענען „מענער־ריין“? א שעהן פּנים קאָן האָבען א באַל אהן איין פאַר הייזען.

נו, וועלען אונזערע פאַניענקעס נישט גיין „נאַ דאַנסונגי“, און נישט אונזערע ווייבלעך וועלען גיין „נאַ באַלו“, און, אז זיי וועלען נישט גיין אויף בעלער און אויף דאַנסינג'ס, וועלען מיר נישט דאַרפען אויסשטעלען וועקסלען אויף באַל־מואַלעטען, אויף יעדוואַבנע קליידלעך, אויף „ניעביעסקע ליסן“, אויף לאַקערקעלעך און אויף „סטשאַלקאָווע“ זאָקען.

פליאַזשע

אויך די פליאַזשע־פראַגע, וועט געלעזט ווערען לטובת אונז מענער.

ס'וועלען איינגעפיהרט ווערען באַזונדערע פליאַזשעס פער מענער און באַזונדערע פאַר ווייבער.

נו, ווי מיינט איהר, פאַניע רעדאַקטאָר, וועט איהר זומער זעהן איין נאַקעטע פאַנגע אָרטר ווייבעל אויף דער ווייבערישע פליאַזשע? אין דאָס איינענע פאַרקעהרט: וועט איהר זעהן איין נאַקעטען בחור אויף דער מענערישער פליאַזשע? אסור, צי איהר וועט זעהן איינעם פון זיי. די פליאַזשעס וועלען זיין ליידיג. וועלען אונזערע ווייבלעך און אונזערע טעכטער נישט דאַרפען קיין קאָנפיעלאָקעס, קיין באַד־קאָסטיומען, הייסט עס, וועלען זיי זיך נישט באָדען, וועלען זיי זיך נישט פאַרקילען

טאל, דער גרויסער קאמפאזיטאר לודאָ-מיר רושיצקי, פּיאָטר ריטעל, פּראָפעסאָר טשארניאווסקי, סטאניסלאוו ניעוויאדאָמסקי און אנדערע. פאר'ן דאזיגען ריכטער טיש האָט משה גאָלדבערג סאָקי אָבגעזינגען זיין „רצה" און דער רעזולטאט האָט איבערגעשטיגען אלע ערוואַרטונגען. אלע אָנוועזענדע ריכטער האָבען איינשטימיג פעסטגעשטעלט, אז גאָלדבערג באזיצט א פענאָמענאלען טענאָר, וועלכער קאָן ביי א געוויסער אויסבילדונג דערגרייכען א וועלט-שם.

פערשטעהט זיך. אז מען האָט זיך באלד פעראינטערעסירט מיט דער פּערזאָן פון אונזער זינגער, וועלכער האָט דערצעהלט, אז ער איז אלט 30 יאָהר, האָט א פרוי מיט א קינד, וואָהנט אין פּראגע אויף ווילענסקאָ גאס און איז א סוחר אויף די נאלעווקעס. מיט מוזיק האָט ער זיך קיינמאל נישט פערנומען און קען צומאל נישט לעזען קיין נאָטען. דאָס זשורי האָט איהם איינשטימיג אויסגעוועהלט פון די 416 קאנדידאטען און ער צוזאמען מיט נאָך 22 אויסדערוועהלטע וועט צום ערשטען ארויסטרעטען עפענטליך אויף דעם זינגער-פעסטיוואל, וואָס עס אָרדענט איין דער „וויעטשור ווארשאווסקי" אין פילהארמאָניע דעם 27 ד. ה.

משה גאָלדבערג וועט אויך דאָס מאל זינגען „רצה" און אויב מ'וועט נאָך בעהייזען מיט איהם איינצושטודירען די אריע פון „פּאיאצי" וועט ער אויך דאָס אָבזינגען. בעת'ן דאזיגען פעסטיוואל וועט דאָס פובליקום דארפען אויסהערען דעם „קעניג" אין דער דאזיגער קעניג וועט נאכהער געשיקט ווערען שטודירען אויפ'ן חשבון פון דער דערמאָנטער צייטונג.

וויכטיגע געמיינזאמע זיצונג פון סוחרים-פעראיין מיט'ן קליינהענדלער-פערבאנד.

זונטאג איז אין לאקאל פון סוחרים-פעראיין פארגעקומען א בעראטונג פון א טייל מיטגלידער פון דער פערוואלטונג און ראט פון סוחרים פעראיין מיט דער בעטייליגונג פון די פארשטעהער פון דעטאליסטען און קליינהענדלער-פערבאנד וועגען עפנען ערגענצונגס-קורסען און א האנדעלס-שול פאר סוחרים און אנגעשטעלטע.

עס איז איינשטימיג בעשלאסען געוואָרען צו שאפען א ספעציעלען קאמיטעט פון 10 פערזאָן, צו 5 פארשטעהער פון סוחרים פעראיין און 5 פון קליינהענדלער פערבאנד, פון דעם האנדעלס-שול וועזען, וועלכער וועט אין די נאָהענסטע טעג צוטרעטען צו דער ארבייט.

אין צוזאמענהאנג מיט'ן אנגענומענעם בעשלוס פון ראדאמער מאגיסטראט וועגען סקאסירען די הנחה פון די 2 האנדעלס-שעהן שבת צו נאכט און ערב יום טובים איז אויף דער אויבענדערמאנטער זיצונג איינשטימיג בעשלאסען געוואָרען צו-שאפען א געמיינזאמען קאמיטעט פון 6 פערזאָן, וועלכע זאָל מיט דער פערשטענדיגונג פון דער יור. קהלה, און יור. ראבמענער-קאלא אריינטראגען א געהעריגען מעמאָריאל צום מאגיסטראט וועגען אנולירען זיין בעשלוס.

קאמוניקאט.

צוליב דעם וואָס קיין שום יודישער פארשטעהער איז נישט פערטרעטען אין די קאמיסיעס פון שטאדטישען קאמיטעט פאר דער ווינטער-אקציע איז בעשלאָסען געוואָרען מיט דער פערשטענדיגונג פון יור. ראבמענער-קאלא, יור. קהלה אריינצוטראגען א מעמאָריאל צום שטאדטישען קאמיטעט פאר דער ווינטער-אקציע וועגען א יודישער רעפרעזענטאנץ אין די געהעריגע קאמיסיעס, בכדי צו האבען די מעגליכקייט אנטייל צו נעמען ביים בעשטימען די הויך פון אבצאהל, ווי אויך ביים צוטיילען די געלדער.

***

אין שייכות מיט'ן שאפען אין ראדאם א קאמיסיע פאר האנדעלס-בילדונג פאר די יודישע סוחרים, האבען די היגע פעראיינען פון סוחרים און קליינהענדלער בעקומען צוגעשיקט א צירקולאר פון זייערע צענטראלעס אין ווארשע.

אין צירקולאר ווערט צווישען אנדערעס אנגעוויזען, אז ס'ליגט א פליכט אויף די לאקאלע ארגאניזאציעס פון סוחרים און קליינהענדלער צו גרינדען ארטיגע קאמיטעטען פאר האנדעלס בילדונג, ווע-מענס אויפגאבע עס דארף זיין אונטערצונעמען תיכף א בילדונג'ס - אקציע צווישען סוחרים און קליינהענדלער דורך ארגאניזירען דערגענצונג'ס-קורסען, כדי צו הויבען זייער מאראלישען און גייסטיגען ניווא אין דעם אבחעהן-קאמף איינצוהאלטען זייערע בעדראהטע ווירטשאפטליכע פאזיציעס. די פארגעקומענע ענדערונגען אין די פאליטישע, סאציאלע פערהעלטנישען פאָדערען פון יודישען סוחר און קליינהענדלער א פאכמענערישע צוגרייטונג, כדי זיי זאָלען קענען בעהערשען די אויסגעבעסערטע ראציאנעלע מעטאָדען פון מאָדערנעם האנדעל און אט די דאזיגע נויטווענדיגע צוגרייטונג קען זיי געבען איינציג און אליין די האנדעל'ס-שול, וועלכע גרייט-צו נייע קאדרען פון אויסגעשולטע סיי אלגעמיין, סיי פאכמעניש, סוחרים און האנדעלס-אנגעשטעלטע.

עס איז דעריבער א געבאָט פון דער שעה, אז אלע סוחרישע ארגאניזאציעס, לעהרערשאפט און אינטעליגענץ זאָלען אונטערשטיצען מאראליש און מאטעריעל די אונטערגענומענע אקציע פון פערשפרייטען האנדעל'ס-וויסען צווישען יודישע סוחרים און קליינהענדלער, כדי אזוי-ארום מיטהעלפען צו רעארגאניזירען און מאָדערניזירען דאָס יודישע סוחרים-טום, צופאסענדיג איהם צו די געענדערטע פארמען.

פ. בושאצקי.

פון דער סדרה — וישלח

וישלח יעקב מלאכים אל עשו אחיו ארצה שעיר...

אויף דער היינטיגער סדרה פרעגען די מפרשים בערג מיט קשיות. די הארבסטע פון אלע קשיות איז: צי וואָס האָט יעקב געשיקט שלוחים צו עשו'ן מיט דער גאנצער מימרא: „כה אמר עבדך יעקב... עם לבן גרתי... ויהי לי שור וחמור... ואשלחה להגיד לאדוני למצא חן בעיניך" — צי וואָס האָט ער דאָס געדארפט, צי האָט ארויס רופען דעם בער פון וואלד? און לויט ווי דער מדרש זאגט טאקע אין היינטיגע סדרה, האָט דעם אויבערשטען טאקע פערדראסען אויף יעקב'ן: עשו איז זיך געגאנגען זיין וועג; ער האָט לגמרי נישט אין זינען געהאט געהן איבערפאלען יעקב'ן, און יעקב געהט און וועקט איהם אויף און שיקט צו איהם שלוחים מיט הכנעה ווערטער: „כה אמר עבדך יעקב" און ברענגט דאמיט צו דעם, אז דער גזלן עשו זאָל זיך דערמאָנען די אלטע שנאה און זאָל געהן מיט אנ'ארמיי מלחמה האלטען מיט יעקב'ן.

מ'דארף געדענקען, וואָס די מוטער יעקב'ס, די קלוגע רבקה האָט געזאָגט ארויסבעגלייטענדיג יעקב'ן קיין פדן-ארם: „בשוב אף אחיך ממך" — וועז איך וועל מיך איבערציינגען, אז דיין ברודער עשו טראָגט שוין אויף דיר קיין שנאה, דאמאלס וועל איך שיקען א האסלע צו דיר דו זאָלסט אהיים קומען. געוויס האָט די טרייע ליבע מוטער רבקה גוט געדענקט איהר וואָרט, און האָט זיך נפשות אינפארמירט וועגען איהר בענאַק עשו'ס שטימונג בנוגע צום ברודער יעקב און האָט דערשפירט, אז ערשט איז שוין קיין סכנה יעקב זאָל זיך אומקעהרען א היים, האָט זי אוודאי בעפוילען צו יעקבן, או ער קאָן שוין אהיים קומען. זאָנסט וואָלט דאָך יעקב נישט געוואָגט אוועקציהען זיך פון לבן. אויב אזוי איז דאָך טאקי א גרויס חידוש: נאָך וואָס האָט עס יעקב'ן נעטויגט ערשט שיקן אונטערהאנדלען מיט עשו'ן און נאָך אזוי מכניע זיין פאר איהם.

און אט דעם דאזיגען רעטעניש פארענטפערט גאנץ לאָגיש דער גאון מלבי"ם ז"ל: ער זאָגט: אז יעקב האָט גאָר קיין חשק געהאט אומקעהרען זיך אהיים און באזעצען זיך אין זיין היימאט, אין ארץ כנען. נאָר אזוי ווי די מוטער האָט אים אינפארמירט, אז עשו טראָגט שוין אויף איהם מעהר קיין שנאה פאר די קינדערישע מעשות מיט דער בכורה און די אויסגענארטע ברכות, און דא גאָך דער מעשה פון די צערייצטע לבנ'ס זין וועגן זייער טענה „לקח יעקב את כל אשר לאבינו" -- אז יעקב האָט כלומר'שט ברלות געשטעלט לבנ'ען, איז יעקב געוואָרען זעהר אונויכער ביי זיך. דאמאלט איז איהם געקומען א געדאנק אין זיין קאָפּ: היות ווי ער האָט א ברודער א גרויסען העלר, העלכער האָט בעזיגט די בני שעיר און איז דארט א גאנצער פירשט, צי וואלט נישט געווען א פלאן שיקען אונטערהאנדלען מיט עשו'ן, פאר א רעכטער מתנה נאטירליך, ער זאָל אים ערלויבען באזעצען זיך אין לאנד שעיר אונטער זיין שוץ...

און צו דעם צוועק האָט ער דאָס געשיקט צו איהם די שלוחים, זיי זאָלען מיט עשו'ן אונטערהאנדלען, ער זאָל איהם אריינעמען צו זיך אין לאנד „שעיר", נאָכדעם ווי ער, יעקב, וועט נאָר אָבשטאטען א וויזיט די עלטערען זיינע אין כנען און אביסעל אָנרעהען זיך מיט זיי.

„ויצו אותם לאמר" — ער האָט די שלוחים בעפאָלמעכטיגט זיי זאָלען קודם כל עשו'ן ערקלערען, אז ער האָט נישט פאר וואָס צו זיין בייז אויף יעקב'ן צוליב די ברכות, די יעניגע שלימזלדיגע ברכות, וואָס דער טאטע האָט איהם געבענטש: זעהסט דאָך בעשיינפערליך אליין, ברודער עשו, אז די ברכות האָבען קיין פראקטישען ווערט נישט, און דאָס איז דערפאר, ווייל דעם טאטענס כונה איז דאָך געווען אויף דיר, דיר צוגעבען די ברכות, דיר און נישט מיר דעריבער האָט מיין קאמבינאציע גאָר נישט גע'פועל'ט, און די ברכות זענען מקויים געוואָרען טאקע נאָר אויף דיר און כלל נישט אויף מיר!...

אט האסטו דיר, דער טאטע האָט געזאָגט: „הוה גביר לאחיך", און ווער איז פאקטיש דער גביר? און ווער איז דער קנעכט? „אדוני עשו", און עבדך יעקב"!

„ויהי לי שור וחמור" — די ברכה פון טאטען האָט צוגעזאָגט אוננאטירליכע שפע הצלחה. און דאָס ביסעל, וואָס איך בעזיץ איז מיר אָנגעקומען מיט גרויס יגיעה און שווערע ארבייט א צייט פון צוואנציג יאָהר! און דאָס אויך נישט מי יודע וועלכע קאלאסאלע עשירות, ניין, נאָר „ויהי לי שור וחמור" — א קליין ביסעל, פון יעדער מין א פאָר

ביתה משונה, מ'וועט נישט דארפען קיין מלחמות, קיין רעוואלוציעס, קיין עקסצעסען, קיין פאגראמען, קיין באמבעס און הארמאטען, קיין ניפטיגע גאזען, די וועלט וועט אליין פון זיך איינגעזונקען ווערען און דאָס וועט געשעהן גאָר דאן, ווען עס וועט רעאליזירט ווערען מיין פלאן — דאָס געטא פאר ווייבער!..

* * *

מיר האבען אונזער גאנצט נעגעבען דאָס וואָרט, ער האָט פאר אייך אנטוויקעלט זיין פלאן. איצט זאגט איר דבותי, צי זענט איר מסכים מיט דעם דאזיגען „געניאלען" פלאן. אויב איהר זענט מסכים וועלען מיר גרייט אדורכצופיהרען א פלעביסציט צווישען ביידע געשלעכטען.

חעלפען זיי נישט בעקומען קיין גריפּעס, קיין לונגען-אנטצינדונגען און עס וועט איגז זיין וואויל און גוט.

אי, וועט איהר דאָך, פאניע רעדאקטאָר, פרעגען, וואָס פארא שייכות האָט עס מיין פלאן מיט דעם ראטעווען די וועלט? איך האָב דאָך געזאָגט, אז מיט מיין פלאן וועט די וועלט געראטעוועט ווערען, מ'וועלען נישט זיין קיין מלחמות, קיין רעוואלוציעס, אז מ'וועט נעמען א סוף צו די בלוט פארגיסונגען, מאָרדען, רויבען, עקסצעססען, פאגראָמען און אנדערע אומגליקען? סא הערט זשע ווייטער, וועט איהר זעהן, אז איך בין גערעכט.

נאָך די אלע באזונדערע זאכען, וועט מען זיך א נעהם-טון צום עיקר, צו די וואוינונגען. אונזערע וואוינונגען וועלען איינגעטיילט ווערען אין באזונדערע טיילען: אן אפטיילונג פאר'ן מאן און אן אפטיילונג פאר דער פרוי. ד. ה. באזונדערע עס-צימערען און באזונדערע שלאָף-צימערען. ד. ה. אז מיר מיט דעם „שיינעם געשלעכט". וועלען בכלל נישט האבען קיין שום נעמיינזאמעס, זיי באזונדער און מיר באזונדער...

אזוי ארום וועט מיט דער צייט אונזער וועלטעל אליין פון זיך איינגעמען א

נאכוועהעניש׳ען פון מיסברויכען און דעפראודאציעס.

אין גרויסען דעפראודאנטען - פראצעס פון 2-טען שטייער אמט אין ראדאם, אין וועלכען דער העלד איז געוועזען קושיש-סאפארסקי, איז אויך געוועזען בעשול-דיגט איינער פון זיינע בעאמטע, דער סעקוועסטראטאר יוזעף מיכאלסקי, וועל-כער איז פאר דעפראודאציעס פעראור-טיילט געווארען אויף 6 חדשים תפיסה. ווי עס האט זיך שפעטער ארויסגעשטעלט איז אט דער מיכאלסקי נאך בעשול-דיגט אין אנדערע דעפראאודאציעס און הויפטזעכליך אין דעם, אז אלס סעק-וועסטראטאר פון 2 טען שטייער-אמט אין ראדאם 1934 האט ער עקזעקווירט פערשידענע סומעס און פעלשענדיג פערשידענע קוויטירונגען, האט ער צו-גענומען 218 גילדען.

מיט עטליכע טעג צוריק האט יוזעף מיכאלסקי פערנומען די בעשול-דיגונג'ס באנק פון היגען קרייז-געריכט.

מיכאלסקי איז נאך א יונגער מענש, 28 יאהר אלט. ער האט נאכ'ן פערלי-רען דעם פאסטען אין שטייער-אמט, זיך איינגעארדענט א שפייז-געוועלב אויף די שוויענטא-גאס. ער ערקלערט, אז זייענדיג סעקוועסטראטאר האט ער פערלוירען פון די איינקאסירטע געלדער 800 גילדען און ווילענדיג דעקען, האט ער געמוזט צואייגנען די 218 גילדען און נאך לייהען ביי קרובים אנדער געלד.

צום פראצעס זענען ארויסגערופען געווארען ביז 30 עדות, ביי וועלכע מי-כאלסקי האט גענומען געלד פאר שטיי-ערען און דאס געלד אין די קאסע נישט איינגעצאהלט.

דאס געריכט האט יוזעף מיכאלסקי פעראורטיילט אויף 1 יאהר תפיסה און צו סעלירען די בירגערליכע רעכט אויף 5 יאהר.

וויפיעל וועלען מיר צאהלען אויף דער ווינטער-הילף.

מינ. קאשציאלקאווסקי האט ערקלערט פאר פרעסע-פארשטעהער, אז דער אב-צאהל היי- יאהר פאר דער ווינטער-הילף אקציע וועט זיין פאלגענדער:

די ארבייטענדיגע ספפרען וועלען צאהלען א העלפט ווי פאריגעס יאהר.

עס ווערט פערגרעסערט די פרעלי-מינירטע הכנסה פון האנדעל, לאקאלען און דגל.

עס וועלען צאהלען אפילו די, וואס פערדינען הינציגער וי 160 זל. א מא-נאט. אמשטערסטען איז געווען מיט טעססשטעלען דעם אבצאהל פון די פרייע פראפעסיעס. זיי וועלען צאהלען פרייוויליג פעסטגעשטעלטע כומען אדער לויט'ן טאריף פון די דירות, וואס זיי פערנעהמען.

עס וועלען פארקומען עפענטליכע געלד-זאמלונגען, קיין מלבושים וועלען נישט געזאמעלט ווערען.

די ארבייטסלאזע וועלען נישט בע-קומען קיין כתם אונטערשטיצונגען, נאר זיי וועלען בעשעפטיגט ווערען אום ווינטער ביים בויען הייזער, שטאט'טי-שע בפדער און ד. גל.

פון צוויי צימערן וועט מען צאה-לען צו 50 גר. מאנאטליך, פון 3 צי-מערן — 1 זלאטע, פון 4 צימערן — 2.50 פון 5 צימערן — 5 זל. און פון 6 צימערן — 7 זלאטעס. דאס אלץ במשך 5 חדשים.

עס וועלען קענען געמאכט ווערען אינדיווידועלע הנהות.

פון האנדעל וועט מען נעמען: ערשטע קאטעגאריע פאטענט פון 1000 ביז 2000 זלאטעס, צווייטע קאטעגאריע פאטענט פון 150 ביז 200 זל. דריטע קאטע-גאריע 40 זלאטעס, פערטע קאטעגאריע — 8 זלאטעס.

פון דער אינדוסטריע און פון דער האנדווערקעריי וועט מען נעהמען פון 1 ביז 3 פראמיל פון אומזאץ פאר'ן יאהר 1936.

דאן וועט מען נעהמען פון אנגע-שטעלטע. ביז 160 זל. א מאנאט -- 20 גראשען ביז 300 זל. א מאנאט - א פערטעל פראצענט. פון מעהרע פערדינ-סטען א העלבע פראצענט.

דער אבצאהל אין נאטור וי קויהלען, צוקער, תבואה, קארטאפעל וועט זיין דער זעלבער ווי פאריגעס יאהר.

מען וועט קענען אויך דעם גאנצען אבצאהל פאר די 5 חדשים אריינטרא-גען איינמאליג.

פער'משפט א ראדאמער בריעף-טרעגער אויף א' יאהר תפיסה.

דער היגער בריעף-טרעגער אלעקסאנ-דער צימבאלוק איז געווארען בעשול-דיגט, אז ער האט צוגענומען 258 גיל-דען, וועלכע ער האט געזאלט אפגעבען די אדרעסאטען.

אין קרייז-געריכט, וואו זיין פראצעס איז פארגעקומען האט ער זיך מודה געווע-זען אבער ער האט זיך פערענטפערט, אז ביים אויסצאהלען פערשידענע געלדער די אדרעסאטען האט ער עטליכע מאהל איבערגעצאהלט מעהר ווי עס איז זיי געקומען. פון דעם האט זיך גענומען וואס עס האט איהם געפעהלט דאס געלד.

פערשטעהט זיך, אז גאר אנדערש האט אויסגעזעהן די זאך אין דער בע-לויכטונג פון די עדות.

דאס געריכט האט דעם נישט ערלי-כען בריעף-טרעגער פעראורטיילט אויף 10 חדשים אומבעדינגטע תפיסה און צו פערלירען די בירגערליכע רעכט אויף 5 יאהר.

פאר בעליידיגן די שטאדט-פערוואלט.

אין שטאדטישען געריכט איז די טעג גע'משפט געווארען א הויז-בעזי-צער, א געוויסער סטאניסלאוו קולעטא פאר בעליידיגען די שטאדט-פערוואלטונג און דעם קעלצער וואיעוואדע.

מיט א געוויסע צייט צוריק איז צו קולעטא געקומען דער קאנטראליער פון מאגיסטראט, ראיעק, וועלכער האט פעסט-געשטעלט בעת זיינער א לוסטראציע, אז דער הויף פון קולעטא איז נישט אויס-ברוקירט, אז ס'פעלט אן'אוביקאציע און דער פלויט איז נישט געפערבט אויף גרין, ווי דאס אלץ ווערט פאראויסגע-זעהן אין אן'אקולניק פון קעלצער וואי-יעוואדע. דער קאנטראלער האט איהם אויפגעפאדערט דאס אלץ צו ברענגען אין ארדנונג ענטשפרעכענד צו די פארשריפטען. אין געגענפאל, וועט ער בעשטראפט ווערען.

קולעטא איז דאן אוועק אין מאגיס-טראט, וואו ער האט זיך צעקריגט מיט'ן רעפערענט יאסטשעמבסקי און בעת מעשה זיך אויסגעדריקט בעליידיגענד, אז אזעלכע פאראדנונגען זענען אי-דיאטיש און, אז דער וואיעוואדע אין כיבע נישט ארויס פון די טווארקעס, אז ער זאל אזעלכע פארארדנונגען ארויס-געבען.

פארן בענוצן זיך מיט אזעלכע ווערטער, איז ער צוגעצויגען געווארען צו פער-אנטווארטליכקייט און דער סוף: 100 גילדען שטראף.

טורעם פון פאל-שירעמס

אויפ'ן ספארט סטאדיאן.

זונטאג איז אויפ'ן ספארט-סטאדיאן אין ראדאם פארגעקומען די ערעפנונג פון א טורם פאר פאל-שירמס דורך דער ראדא-מער אפטיילונג „לאפ".

די ערעפנונג איז פארגעקומען מיט א גרויסע פייערליכקייט און צוגעצויגען מאסען מענשען. וועלכע האבען געהאט די מעגליכקייט צו אבסערווירען פערשידענע אטראקציעס פון אראבלאזען זיך אויף פאל-שירעמס פון דעם נאר-וואס אויפגע-שטעלטען טורעם.

משה בוים נ. ע.

דער טויט פון גמינע - בעאמטען משה בוים האט געמאכט אין שטאדט א רושם.

אזוי ווי יעדען טאג האט בוים אויס-געפיהרט נארמאל זיין ארבייט אויף פאר-אכטאגען פרייטאג. ער האט ערלע-דיגט פערשידענע אינטערעסאנטען, גע-שמועסט און גערעדט מיט פיעל מענשן און א זייגער 10 פרייטאג-צו-נאכט האט ער בעקומען א הארץ-אטאק און געש-טארבען. ווען די ידיעה פון זיין טויט האט זיך צעטראגען פערשפרייט אין שטאדט, האט יעדער געשטוינט. מ'האט פשוט נישט געגלויבט און מ'האט גע-אז ס'איז א שפאס. ליידער האט זיך די ידיעה בעשטעטיגט און יעדער האט איהם בעדויערט.

ווי בעקאנטע מענשען האבען שפע-טער ערקלערט האט משה בוים געליטען אויפ'ן הארץ.

משה בוים שטאמט פון אן'אנגעזעהענע ראדאמער משפחה. ערצויגען ביי פרומע און חסידישע עלטערן, האט ער אין די יוגענד-יאהרען געלערנט אין בית-מדרש. שפעטער איז ער צוגעטרעטען צו דער השכלה-בעוועגונג. אלע וואס האבען איהם געקענט און געקומען מיט איהם אין בעריהרונג האבען איהם גע-שעצט פאר זיין אנשטענדיגען כאראק-טער. ער איז געווען א רוהיגער, קלוגער און אויפריכטיגער מענש. אין גמינע איז ער געווען בעקאנט אלס פיכטיגער און ארבייטסזאמער בעאמטער, וואס האט ער-פיהלט ווי געהעריג זיינע פליכטען.

מען דערצעהלט פון א מאדנעם צוזא-מענפאל אין צוזאמענהאנג מיט זיין טויט.

דעם לעצטען פרייטאג, ס'הייסט פאר-אכטאגען, איז אין ראדאם געשטארבען דער יודישער דראזשקאזש דוד פאטאש-ניק. ווען מ'איז ארויסגעקומען אין גמי-נע וועגען א קרקע, און צו ערלעדיגען די לויה-ענינים האט משה בוים זיך גע-ווענדעט צו די יורשים, אז זונ-טאג באלד בעגינען וועט ער ארויס-פאהרען אויפ'ן בית-עולם און אליין אויס-קלויבען א קרקע, ווייל דער פערשטאר-בענער דוד פאטאזשניק איז געווען זיי-נער א שול חבר. ער האט מיט איהם געלערנט אין חדר. שפעטער צוזאמען געשמאגנען צום „פריזיה" אין אלע יארען זיך געהאלטען אין גוטער פריינדשאפט.

און משה בוים האט דאן אויך בעפוילען דעם יוד וואס פיהרט די עגלה, אז ער זאל מיוחד אפריינגען די עגלה און שע-נער אויספוצען די פערד, ווייל זיינער א גוטער פריינד און יוגענד-חבר איז געש-טארבען. ער האט זיך אויסגעדריקט צום פערשטארבענעמ'ס-קינדער:

— טאקע גלייכער, וואס זונטאג וועט זיין די לויה. סיי - ווי איז שוין יעצט שפעט. דער טאג איז קורץ און באלד פאלט-צו שבת. און בכלל פארוואס זאל מען מיין ליבען חבר ארויסכאפען שנעל און אין איילעניש. דוד פאטאושניק איז געווען א וואוילער און גוטער מענש און ער האט זיך פערדינט, אז אין לעצטען כבוד זאל זיך בעטייליגען א גרויסער עולם. כ'בין צופרידען, וואס איז אזוי אויסגעקומען —

און ער האט זיך געווענדעט צום ה' יונה גאלדבערג, וואס פיהרט די בית-הקברות-אפטיילונג:

— יונה, כ'בעט דיך, קום זונטאג באלד אין דער פריה. כ'וויל מיר זאלען ביידע בע-שטימען א שענע און בכבודיגע קרקע פאר מיין טייערען פריינד. טהו מיר צוליב און קום פריהער.

און ווען די קינדער פון פערשטארבע-נעם דוד פאטאזשניק זענען געקומען זונ-טאג פריה אין דער גמינע און זיך גע-פרעגט אויף משה בוים, זענען זיי אויפ-געציטערט געווארען פון די „בשורה", אז אויך משה בוים, זייער טאטנס פריינד איז טויט.

אנשטאט געהן אויסקלויבען א קרקע פאר זיין פריינד, האט מען דעם זעלבען טאג פאר איהם אליין א קבר אויסגע-גראבען.

ביידע זענען זיי געווען אין די זעלבע יאהרען און ביידע זענען זיי דעם זעלבען טאג געקומען צו קבורה.

ווי אזוי געניסט מען פון ביליגע ליכט?

יעדער פון אונז שטרעבט צו ביליגע אבער גוטע ליכט. דאס באנענט נישט קיין שום שוועריגקייטען, אויב מ'וועט קויפען און באנוצען אזעלכע זשארובי-קעס, פאר וועלכע דער פראדוצענט גא-ראנטירט, אז זיי גיבען א גרויס ליכט נישט פארברויכענדיג קיין סך פראנד. אויב אויף דער זשארוויקע איז נור אנ-געגעבען דאס באנוצען פראנד אין וואטס, רעמאלט האט דער קויפער נישט די מעגליכקייט זיך צו איבערצייגען אין איהר קוואליטעט, ווייל נאר די זשארווי-קעס זענען אמשפארזאמסטען, וועלכע

ביים אננעמען די ליכט איז גאראנטירט א קליינער פארברויך פון פראנד. ביי די נאזאיטע אסראמזשאריקעס „ד" איז די ליכט אין שייכות מיטן פארברויך פון פראנד זעהר אנגעזעהן, אויסער דעם איז יעדער אסראמזשוקע „ד" פארזען מיט א גאראנטיע - סטעמפעל, וועלכער באצייכענט דאס ארויסגיביקייט פון ליכט אין דעקאלומענעס (דלם) ווי אויך א קליינער פארברויך אין וואטס. די פון אינוויינינג מאטע אסראמזשוקי „ד" האבען נאך די מעלה, וואס זייער ליכט מאכט נישט קאליע די אויגן.

שטיקלעך. פערגעס נישט ברודער עשו, אז די עיקר כונה פון די ברכות, איז דאך געווען וועגען פעלדער און גערט-נער: „משמני הארץ ורוב דגן ותירוש". און פון דעם מין האב איך נישט קיין זכי' און איך בין געווען יעצט גאר צו זוכה א שטיקל היים ביי דיר אין דיין לאנד! אין דריבער „ואשלחה להגיד לאדוני למצא חן בעיניך" — דו וואלסט בעוויליגען מיך אריינלאזען צו דיר אין לאנד.

פאבריצירט בלויז אביסעל „קליין-געלד": 50-ער גראשענס און 2-ער זלאטעס.

8 בעשולדיגטע, צווישען זיי 3 ראדאמער יודען.

זומער-צייט האבען זיך פערשפרייט אין ראדאם פאלשע 50 - ער גראשענס, איינצעלנע און 2 ער זלאטעס. די פאליציי האט אין איהר אבסערוואציע בעמערקט ווי א געוויסער חיים פרידמאן, פאהרט אפט מיט זיין געליבטע וולאדיסלאווא וואיטשעכאווסקא קיין גאזד-בראטניצקע, הינטער ראדאם. דארט געהען זיי צו-פיס עטליכע קילאמעטער אין א דערבייאיגען דארף און נאך יעדען צוריקקעהר אין שטאדט אריין בעווייזען זיך טאקע אין ראדאם פאלשע מטבעות.

אין א געוויסען טאג האט די פאליציי בעקומען א ידיעה, אז חיים פרידמאנס א שוועסטער ברײנדעל אראמש האט קויפענדיג האלץ ביים דארפסמאן פראנצישעק גאלדבערט, בעצאהלט מיט 2 פאלשע 50-גער גראשענס און מיט א פאלשען זלאט. ס'איז דאן געפאלען א חשד אז אראמש בעקומט פון איהר ברודער פאלש געלד און קויפט פארדעם יעדען אינדערפרית ביי די פויערים עופות און אנדערע זאכען. און בכדי מ'זאל זי נישט כאפען, האלט זי ביי זיך נישט דאס געלד, נאר זי גיעט עס צו האלטען איהר קליין טעכטערל, וואס געהט איר נאך טריט נאך טריט.

ווען די פאליציי האט בעקומען א קאנפידענציעלע ידיעה, אז פרידמאן האט בעהאלטען אין דער ערד אויף דער פרץ-גאס א ריהע פאלסיפיקאטען האט זי אהינגעשיקט דעם געהיים-אגענט דאמבראווסקי, וועלכער האט דארט געכאפט פרידמאנ'ען, וואס האט זיך בעמיהט עפעס ארויסצוגראבען פון דער ערד. פרידמאן איז פערהאלטען געווארען און דער רעזולטאט פון דער דורכגעפיהרטער אוים'ן ארט רעוויזיע איז געווען, אז אין א טיכעל האט מען געפונען 20 פאלשע 2-ער גילדענס. פרידמאן איז ארעסטירט געווארען און בעת'ן פערהער האט ער זיך מודה געווען, אז ער האט געפיהרט א פאבריקאציע פון פאלש געלד, אנווייזענדיג אויפ'ן דארף קאדליבעק. וואו די „מלאכה" איז אויסגעפיהרט געווארען אין דער וואהנונג פון יאן און ראזאליא שעלסקי, ביי וועמען מ'האט טאקע געפאקט די גאנצע פאבריק מיט אלע מכשירים. אויך ביים איינגענטימער פון הויז אין יענעם דארף, פארטמאחעק, האט מען געפונען 9 פאלשע מאנעטעס.

מ'האט אויך ארעסטירט די קאלפארטערן וואס האבען פערשפרייט דאס פאלשע געלד אין ראדאמער, קאזשעניצער און גריצער פאוויאט. בלויז פרידמאנס געליבטע וואיטשעכאווסקא איז געלונגען צו אנטלויפען, אבער מ'האט זי שפעטער געפאקט אין קעלץ און איינגעזעצט אין תפיסה.

די גאנצע חברה איז עהרנעכטען מיטוואך געווארען געמשפט דורכ'ן קרייז-געריכט. דער הויפט-בעשולדיגטער פרידמאן, איז שוין עטליכע מאהל געווען פערארורטיילט. לעצטענס האט ער געכאפט א „וויראק" אין סאסנאוויצע אויף 4 יאהר פאר קאלפארטירען פאלש געלד. אין תפיסה איז ער שווער קראנק געווארען און דעריבער האט ער בעקומען פון דער תפיסה-מאכט אן אורלויב אויף דריי חדשים, וועלכע ער האט טאקע איינגענוצט צו מאכען א פאבריק פון געלד. ער איז זיך גענצליך מודה און ערקלערט, אז ארויסגעהענדיג פון תפיסה איז ער געווען זעהר קראנק און אויך זיין מאטעריעלע לאגע איז געווען א פאטאלע. היות ער האט זיך אויסגעלערנט אין תפיסה מאכען געלד, האט ער בלויז אויסגעארבייט אביסעל קליין-געלד ער זאל זיך האבען פון וואס צו ערנעהרען. כדי זיך איינצושאפען די מכשירים, האט ער פערקויפט זיין חתונה-רינגעל. פון אלע מיטבעשולדיקטע פערשיט ער בלויז פאדסטאוועקן, אז יענער האט נוט געוויסט, אז אין זיין הויז ווערט פאבריצירט פאלש געלד.

אינטערעסאנט איז געווען די שילדערונג פון פרידמאנען, ווי אזוי ער האט דאס געלד געמאכט. ער ווייזט ארויס אין דעם „פאך" גרויסע קענטניסען...

צוליב דער שווערער קראנקהייט ערלויבט דאס געריכט פרידמאנען צו געבען זיינע ערקלערונגען זיצענדיגערהייט.

צום פראצעס זענען ארויסגערופען געווארען 21 עדות, צווישען זיי אזעלכע, ביי וועמען מ'האט געפרובט אויסגעבען דאס פאלשע געלד.

בלויז די יודישע בעשולדיגטע האבען פערטיידיגער. זייערע אדוואקאטען זענען: מאיער, שטילער און פעניגשטיין.

אר.

א גאס אויף בריליאנט'ס נאמען

היינטיגע וואך האט מען געהערט רעדען, אז אין די קרייזען פון שטאדט-ראט איז ווידער אקטועל געווארען אנצורופען א גאס אויף בריליאנט'ס-נאמען.

שוין גאנץ לאנג איז געגען דעם געווען א רייד, אבער ס'איז שטיל געווארען. ווען אין ראדאם זענען שפעטער צוגעקומען א גאנצע ריהע נייע גאסען און אויך ווען מ'האט די אלטע משנה השם געווען, האט מען אין בריליאנטען אינגאנצען פערגעסען. ס'האט דאס קיינער נישט געמאהנט אין גאפאדערט, אויבוואהל בריליאנט האט זיך דאס פערדינט אלס לאנגיעהריגער געזעלשאפטליכער טהוער פון דער שטאדט ראדאם.

היינט איז דער נאמען בריליאנט ווידער ארויסגעשווימען און די, וואס האבען די קלאנגען פערשפרייט, מייסען אפילו אנצוגעבען, אז די שעווצקא גאס זאל אנגערופען ווערען אויף זיין נאמען.

מיר ווייסען נישט, צי די דאזיגע קלאנגען האבען א ממש. יעדענפאלס האלטען מיר, אז די יודישע ראטמענער דארפען וועגען דעם געדענקען און ביי א געלעגענהייט דערמאנען דעם שטאדט-ראט אין די צייטען, ווען די דאזיגע פראגע האט דארט געפונען אנ'אבקלאנג און ס'האט געהאלטען נאהענט דערפון, אז א בריליאנט-גאס זאל פערווירקליכט ווערען. און אויב דאן איז דערפון גארנישט געווארען, וועט אויך נישט זיין קיין עוולה, אז מ'זאל דאס נאך היינט פערריכטען. ס'וועט זיך נאך ארויסגעפינען א גאס אין ראדאם, וואס וועט נישט זיין קיין אום'כבוד פאר איר צוטראגען בריליאנט'ס-נאמען.

פיער מענשען זענען פערטשאדעט געווארען בעת'ן שלאף

איינער נישט מעהר אויפגעקומען — אויך דער צושטאנד פון די איבריגע איז א שווערער.

דינסטאג ביינאכט זענען אין דער וואהנונג פון סטעפאניא ווערעשטשינסקא (ספאקיאנא 14) פערטשאדעט געווארען 4 פערזאהן. אלע פיער זענען ארבייטער אין דער געוועהר-פאבריק און סובלאקאטארען ביי דער ווערעשטשינסקא.

דאס איז געשעהן צוליב דעם, וואס זיי האבען פריהצייטיג פערמאכט דעם שיבער פון אייזערנעם אייוועלע און געלעגט זיך שלאפען.

ערשט ארום 5 פארטאגס, ווען די ווערעשטשינסקא איז אריין צו זיי אין צימער אויפוועקען זיי צו דער ארבייט, האט זי בעמערקט, אז אלע געפינען זיך אונטער דער טיפער ווירקונג פון טשאד. איינער פון זיי מאריאן סטאניקאווסקי איז אזוי שטארק איינגעשלעפערט געווארען, אז ער האט מעהר נישט ארויסגעוויזען קיין סימנים פון לעבען. די איבריגע דריי האט מען אין א שווערען צושטאנד איבערגעפיהרט אין פוילישען שפיטאל. איינער פון די לעבען-געבליבענע, רווזשיק, האט צוריק בעקומען דאס בעוואוסטזיין. דאנעגען די אנדערע צוויי מאטשעיטשאק און פלוזע זענען נאך אלץ בעוואוסטלאז, אבער ס'איז דא א האפנונג זיי אפצוראטעווען.

נישט-קשה, די פרויען קענען נישט ערגער ווי די מענער.

יעהרליכע פערזאמלונג פון קימפעטארען-פעראיין.

אין ראדאם עקזיסטירט א קימפעטארן-פעראיין שוין 37 יאהר, מיט דער אינסטיטוציע פערנעמען זיך נאטירליך, פרויען, וועלכע לייסטען פערהעלטניסמעסיג א שענע און נוצליכע ארבייט לטובת דער ארימער יודישע קימפעטארין.

דעם פערגאנגענעם זונטאג האט די דאזיגע הילפס-געזעלשאפט פון פרויען פאר פרויען, איינגעארדענט די יעהרליכע פערזאמלונג אין לאקאל פון וועלט-פערבאנד אויף טראוגוטא 55.

די פערזאמלונג איז געפיהרט געווארען לויט אלע כללים און מנהגים, ווי עס זעהט פאר דער רעגולאמין פון אזעלכע געזעלשאפטליכע פעראנשטאלטונגען. די פרויען האבען בעוויזען, אז זיי קענען נישט ערגער די תורה ווי די מענער. אדרבא, אין א געוויסע מאס זענען זיי נאך געווען קארעקטער אין דער הינזיכט פון כיבודים. מ'האט זיך אויסגעהיטען פון אטענס בעליידיגונגען, נאר ס'האט עס געמאכט איידעל, דעליקאט און אפילו נאכדעם האט מען זיך איבערגעבעטען און איבערגעבעטען אז: „כ'האב נישט געמיינט דאס, כ'האב נישט געמיינט יענעם" און אלץ איז ווידער געווען וואויל און גוט.

די פערזאמלונג האט געעפענט די וויצע-פרעזעסין פרוי ב. טענענבוים. עס איז אויסגעקליבען געווארען אלס פארזיצענדערין די פרוי וואלכאוויטש און אלס אסעסארען די פרויען לאנדוי און לאקס. אלס סעקרעטארין פרוי קעדענסקי.

נאכ'ן קאסע-בעריכט פון פרוי מאניעלא, וועלכער איז איינשטימיג אנגענומען געווארען איז אוועק א לאנגע דיסקוסיע איבער'ן טעטיגקייטס-בעריכט, אין וועלכען ס'האבען אנטייל-גענומען די פרויען: ב. טענענבוים, מאניעלא, ב. פישמאן, פערסטער, ל. הערץ, אדלער א. אנד.

די ציפערען פון ביידע בעריכטען שטעלען זיך פאר אזוי:

300 מיטגלידער צאהלט דער קימפעטארן-פעראיין. פון זיי פליסט איין פון 120 — 130 זל. א מאנאט. אויסגאבען זענען פאראן דורכשניטליך 200 זל. א מאנאט. די פעהלענדע סומעס ווערען דערגענצט דורך אימפרעזען, שמחות און דער עיקר דורך די שטיצעס פון ראדאמער רעליעף אין ניו-יארק.

אין פערלויף פון לעצטען יאהר האט דער קימפעטארען-פעראיין ערטיילט שטיצעס ארימע געווינערינס א סומע פון בערך 3600 זל. 100 העמדער, 100 ליילעכער 400 העמדעלעך און 400 לייבעלעך.

פיעל רעדנערינס זענען ארויסגעטרעטען מיט א בעשולדיגונג געגען די ראדאמער יודישע פרויען, וועלכע זענען נאך נישט פערשריבען אלס מיטגלידערינס. 300 איז אונבעדינגט ווייניג אויף אזא שטאדט ווי ראדאם און ווען ס'וואלט געווען מעהר. וואלט מען געקענט פערגרעסערען די הילפס-טעטיגקייט. עס איז דעריבער אנגענומען געווארען א בעשלוס צו צוטרעטען צו א ווערביר-אקציע פון נייע מיטגלידערינס און צו פערגרעסערען די צאהל אויף טויזנער, כדי צו קענען פערשטארקען און פערפילפאכען די גרויס פון די שטיצעס.

דער אלטער פערוואלטונג איז אויך בעדריקט געווארען אנ'אבסאלוטאריום און אנערקענונג פאר איהר אונערמידליכע ארבייט און זי איז אויך געבליבען איינשטימיג אויסגעוועהלט אויף ווייטער, צוקאאפטירענדיג נאך איינצע פערטרעטערינס.

די פערוואלטונג בעשטעהט פון פאלגענדע פרויען:

דאנציגער (פרעזעסין) ב. טענענבוים, ב. פישמאן (וויצע-פרעזעסינס) מאניעלא (קאסירערין) קאדענסשיק (סעקרעטארין) בלומאן, פערסטער, גאלדפארב, גרין, האמערשטיין, האניגמאן, ווייספוס, שיינפעלד, וויינבערג, זיגמאן, זילבערבערג, ראזענבערג.

רעוויזיאנס-קאמיסיע, די פרויען: אדלער, הערץ, לעווין.

די נייע געוועהלטע פערטרעטערינס זענען די פרויען: שטיינמאן, לאקס, וואלכאוויטש, לאנדוי. ס. פישמאן.

די פערזאמלונג איז געפיהרט געווארן אין צוויי שפראכען: פויליש און יודיש די גרעסטע טייל פרויען האבען גערעדט אונזער מאמע-לשון, וואס האט גאנץ פיין געקלונגען אין זייער מויל און גאנץ שיין געקליידט צו זייער טאלעט. בלויז פאר איינגע פון אונזערע אינטעליגענטקעס איז נאך אלץ שווער צו ציקיען אונזער „ארימען" „זשארגאן" נעבעך זיי ווילען טוהן, האבען גוטע הערצער, נאר פון מויל איז שווער, אז ס'זאל זיך ארויסגליטשען א יודיש ווארט.

דער פאמיליע בוים

צוליב'ן טויט פון זייער מאן און פאטער

משה נ. ע.

(גמינט - באמטער)

דריקט אויס טיפען מיטגעפיהל

די צייטוו. יודישע קהלה-פערוואלטונג

אין ראדאם.

בזה הננו מביעים את רגשי השתתפותנו בצערה הגדול

של חברתנו שבע בוים במות עליה אביה היקר והנכבד

מר משה בוים נ. י.

בפעולה למען הגשמת רעיוננו תמצאי נחומים

ז. מ. ס. פ. „מסדה"

ברדום.

Koledze naszemu JUEROWI BAUMOWI

z powodu przedwczesnej śmierci

OJCA JEGO

B. P. MOJŻESZA

wyrażają najgłebsze współczucie

Rubin i Moniek.

צוליב'ן טויט פון אונזער חבר און פריינד

משה בוים נ. ע.

דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל

דער אין טרויער פערבליבענער פאמיליע

דאס ביורא-פערסאנאל פון די יודישע גמינע

אין ראדאם.

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל

אונזערע פריינד זינדעל ראדזשיצקי און פרוי

צוליב'ן טויט פון זייער מוטער און שוויגער

הינדע נ. ע.

משה רובינשטיין און פרוי

מיר דריקען אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל

דער פאמיליע פאטאזשניק

צוליב'ן טויט פון זייער מאן און פאטער

דוד נ. ע.

זאלען זיי זיין געטרייסט און נישט וויסען מעהר פון קיין צער

די יודישע צעכעז

אויף ווישאלדא 10

אונזער חבר און פריינד זינדעל ראדזיצקי און פרוי

דריקען מיר אויס דעם טיפסטען מיטגעפיהל

צוליב'ן טויט פון זייער מוטער און שוויגער

הינדע נ. ע.

דער האנדווערקער - קלוב

ווישאלדא 10.

צוליב'ן טויט פון אונזער ליבען און געטרייען חבר

דוד פאטאזשניק נ. ע.

דריקען מיר אויס אונזער טיפסטען מיטגעפיל

דער אין טרויער - פערבליבענע פרוי און קינדער

דער פעראייז פון יודישע דראשקאזשעס

אין ראדאם.

Wyrazy szczerego współczucia

Koledze **Juerowi Baumowi**

z powodu zgonu OJCA JEGO

B. P. Mojżesza

składa

I. A. Rechtman.

מודעה

מאנטאג דעם 22 ה. ח. ווערט אין שוהל פארקומען א

ליציטאציע פון 30 בוימער:

29 סאסנעס און 1 דאמב.

די יודישע גמינע אין ראדאם.

BANDAŻYSTA I ORTOPEDYSTA

M. L. Polaczek z Sambora

zawiadamia uprzejmie, że przebywać będzie w celu przyjmowania zamówień, na wszelkie wyroby bandażowniczo-ortopedyczne, na podstawie osobiście wziętych wymiarów i ewentualnie odcisku gipsowego tj. negatywu.

w Radomiu Hotel Europejski

Dnia 22 listopada poniedz.
Dnia 23 listopada wtorek
Dnia 24 listopada środa
Dnia 25 listopada czwart.

Kino ADRIA

שבת דעם 20 2 און 3 אזייגער

זונטאג דעם 21 און 2 אזייגער

פריהמארגען - פילמען

Nieśmiertelny epos miłosny pt.

ROMEO i JULIA

wg. arcydzieła W. Szekspira
w roli gł. Norma Schearer i Leslie Howard

Do niedzieli dnia 21 listop. włącznie **KINO ADRIA**

WIELKI SKŁADANY PROGRAM

Emocjonujący film szpiegowski pt.

„BYŁAM SZPIEGIEM"

w rol. gł. **DITA PARLO I PIERRE BLANCHAR**

Znakomity film pt. **„DARMOZJAD"**

Dzieje człowieka, który znalazł majątek

W rol. gł. **WALLACE BEERY**

דאס לעבען אין קעלץ.

גרויסער פאליטישער פראצעס אין קעלץ.

22 מאן אויף דער בעשולדיגונג'ס-באנק — דער נאראדאווע קאשציאל אלס קאמוניסטישער לאקאל — ווי אזוי איז דאס אלץ ענטדעקט געווארען.

מאנטאג 9 פריה האט זיך אין היגען קרייז-געריכט אנגעהויבען דער גרויסער פאליטישער פראצעס פאר'ן ריכטער קאמפלעט: פארז. באראחיעצקי, וואנדריכאווסקי און שווירערסקי. פראקוראר ה' וואלניק.

די בעשולדיגטע ווערען פערטיידיגט דורך די אדוו.: אלעקסאנדראחיטש, גראס (קראקא) ווינאווער, מענעס בארטשיקאווסקי, זילבער, לאסט (ווארשא) טשיכאחסקי, ראזדול, אייכעל (קעלץ)

אויף דער בעשולדיגונגס-באנק זיצען: 1) יצחק פאטשארקאווסקי (כמיעלניק) 2) אלתר דוד גאלדשטיין (כיעלניק) 3) וולאדיסלאוו ראמאגיעץ, 4) שמואל לייב באנקירער (ווארשא) 5) אברהם פיתקא, 6) שמעון גאלדמאן (די לעצטע צוויי זענען געוו. ישיבה בחורים און זיי האבען זיך אנגעגעבען אלס קאנפעסיאנלאזע) 7) יאן וואליגורע, 8) סטאניסלאוו סאחינסקי, 9) יוזעף סטראמשינסקי, 10) יצחק מאיר גאטפריד, 11) סטעללא צעמבערקאחיטש, 12) אסתר קיפפערבערג (ווארשא) 13) חנה גיטעל ווערבער, (ווארשא) 14) חיה גורקי (ווארשא) 15) מאיר קאנטא. 16) קריינדעל קויפמאן 17) לעפאלד פארעמבאניעץ, 18) אבא גאלדבערג, 19) היינצענטי קראווטשיק, 20) משה אבראמאחיטש, 21) יצחק גאלדשלעגער, 22) חיה גאלדשלעגער, 23) לייביל אלפרעס, 24) מיעטשיסלאוו צעצקא, 25) יאן קראיוטשיק, 26) וואיטשעך יאנבשיק, 27) פראפ. הענריק שולץ, 28) אנטאני דריגנערשיק, 29) וולאדיסלאוו יארעס, 30) אברהם יצחק אסיא, 31) יאן לודוויקאחסקי, 32) לאה הוראחיטש.

די לעצטע 4 בעשולדיגטע זענען געווען ביז היינט אויף דער פריי פאר קויציע האבען זיך אין געריכט נישט געשטעלט דער פראקוראר האט פעראָרדענט ארויסצושיקען נאך זיי שטעק-בריוו.

נאכ'ן אבלעזען די פערסאנאליען פון די בעשולדיקטע, ווערט אדורכגעלייענט דער בעשולדיגונג'ס-אקט, וועלכער האלט 56 זייטען און לויטעט:

פון אנהויב 1936 יאהר האט זיך אין שפיץ פון דער קאמ. פארטיי אין קעלץ געשטעלט יצחק פאטשארקאווסקי פון כמיעלניק, וועלכער האט אנגעהויבען צו פיהרען א ברייט-פערצווייגטע קאמוניסטישע טעטיגקייט. די פארטיי אין קעלץ האט זיך פון טאג צו טאג צעוואקסען, ווי אויך האבען זיי אנגעהויבען צו פיהרען א גרויסע קאמוניסטישע פראפאגאנדע-אקציע אין פינטשעווער, וולאשטשאווער, יענדזשעיעווער, כמיעלניקער און אנד. געגענדען. מיט קרייז-קאמיטעט האט אנגעפיהרט באנקירער (ווארשא) און דריגערסיק, וועלכער איז אין קעלצער געגענד בעקאנט אלס גוטער פראפאגאנדאטאר און אגיטאטאר.

די היגע קאמ. אבטיילונג, ווי אויך דער קרייז-קאמיטעט איז געשטאנען אין א שטארקען און זעהר אפטען קאנטאקט מיט'ן ווארשאווער קאמ. צ. ק. וועלכער האט געליפערט זעהר פיעל קאמ. מאטעריאל, ווי אויך צ. ק.-שליחים קיין קעלץ, כדי צו פערשטארקען יואס מעהר די קאמ. אידעע.

זעהר פיעל פערזאמלונגען און מאסובקעס האט די היגע פארטיי איינגעארדענט אויפ'ן סטאדיאן, נעבען דער „חוטע לודוויקוב“, אויפ'ן צמענטאַוש איז אנד. ערטער.

צוליב דעם וואס די פארטיי האט זיך גרויס צעוואקסען, שוין נישט קענענדיג איינארדנען קיין פערזאמלונגען אויף א פרייען פלאץ, האבען זיי זיך בעמיט צו בעקומען א לאקאל און א דאנק וואליגורע און דריגערסיק געלונגט דעם קאמיטעט אונטערצוהאנדלען מיט'ן סטרוזש פון נאראדאווע קאשטשאל, ווי אויך מיט'ן דארטיגען גלח איזיראר דאקטאר, וועלכע ערלויבען אבצוגעבען דעם קאשטשאל, כדי צו קענען דארט פיהרען קאמוניסטישע פערזאמלונגען און ס'איז דערגאנגען אזוי ווייט, אז דער גלח אליין האט אונטערגעשריבען א דעקלאראציע אלס קאמוניסט.

דעם 20-טען יוני — זאגט ווייטער דער בעשולדיגונג'ס-אקט — איז קיין קעלץ געקומען ד"ר בערנארד ראזענפעלד (מיטגליד פון קאמ. צ. ק.) וועלכער האט אבגענומען א בעריכט וועגען די היגע ארבייט און איבערגעגעבען פערשידענע אנווייזונגען.

דעם 15-טען יולי איז ווייטער געקומען אסתר קופערבערג פון ווארשא, וועלכע האט געבראכט 500 עקזעמפלארען (נומ. 5) „טשערוואני שטאנדאר“ און ארויסגעטראגען אין קאשטשאל אריין און דארט אבגעהאלטען א קאנפערענץ מיט דריגערסיק, פיווקא, וואליגורע, קאנטאר, גאטפריד און אנד. בעשולדיגטע.

פון יולי אן האט פיווקא פערנומען דעם אמט פון וויצע-סעקרעטאר פון קרייז-קאמיטעט אויפ'ן ארט פון גרינערטשיק, וועלכער איז ארעסטירט געווארען.

דעם 17-טען אויגוסט 1936 איז ווידער געקומען א פארשטעהערין פון ווארשאווער צ. ק. פר"ל העבער, וועלכע האט געבראכט א וואליזקע מיט אגיטאציע מאט. און א גרויסער צאהל „טשערוואני שטאנדאר“.

אנהויב יאנואר 1937 איז פארגעקומען א גרעסערע פערזאמלונג אין נאראדאווע קאשטשאל אונטערן פארזיץ פון פיווקא וועגען די ווייטערדיגע ארבייט אין קעלצער געגענד און פינאנדערגעסטיילט פיעל מאטעריאל און צייטונגען.

אין פעבואר 1937 איז אין דער וואהנונג פון לייביש אלפערס פארגעקומען א פערזאמלונג מיט'ן אנטייל פון גאטפריד, צעמבערקאחיטש, גאלדמאן, שיינפעלד, לימאן קויפמאן, גאלדשלעגער און אנד.

דעם 14-טען מערץ איז ארעסטירט געווארען אויפ'ן באזאר פלאץ שמעון גאלדמאן און קריינדיל קויפמאן, וועלכע האבען געטראגען צוויי פעקלעך קאמ. ליטעראטור אוועקצושיקען קיין סטאפניץ און בוסק.

צו דעם גרויסען בעשולדיגונג'ס-אקט איז קיינער פון די בעשולדיגטע זיך נישט מודה. דער 65 יעהריגער בעשולדיגטער וואליגורא, לייקענט אז ביי איהם אין שטוב האט געזאלט פארקומען פערזאמלונגען מיט'ן אנטייל פון א ווארשאווער, ווי אויך וייסט ער גארנישט פון „נאראדאווע קאשטשאל“. — איך האב געקעמפט פאר פוילענס בעפרייאונג — זאגט וואליגורע מיט א ציטערדיגע שטים — און ווייס אפילו נישט וואס קאמונע אדער קאמוניזם איז. איך בין דאס ערשט געוואויר געווארען, זאגט ווייטער וואליגורע ווען איך בין געשטאנען אויפ'ן באזאר-פלאץ און געהערט שמועסען וועגען קאמונע האט מען אויף מיין פראגע, וואס דאס איז קאמונע, געענטפערט: „אז קאמונע איז ברויט מיט ווייך“...

פר"ל צעמבערקאוויטש איז זיך צו גארנישט מודה: איך בין א שילערין פון די 8-טע קלאס און פערנעם זיך נישט קיינמאהל מיט קיין פאליטיק. די צוגעשריבענע לאזונגען אין ראדלינסקיס געאגראפיע, וואו „פוילען אהן יודען איז א זפרא“ און אנד. האב איך געשריבען ווען איך בין אלט געווען 14-יאהר, און נישט געוואוסט וואס איך שרייב.

די בעשולדיגטע אסתר קופפערבערג פון (ווארשא) לייקענט אז זי זאל האבען עפעס געבראכט קיין קעלץ. זי איז געקומען זעהען, צי ס'איז דא אין קעלץ א „יודישע גאס“ מיט א הויז נומ. 12.

דער בעשולדיגטער גאלדמאן שמעון (א געוו. תלמוד פון דער „ישיבת חכמי לובלין“) ערקלערט אז מען האט געמאכט אויף איהם א בלבול: „איך האב קיין שום אהנונג נישט וועגען דעם אלעם. צופעליג האב איך געטראפען פר"ל קויפמאן וועלכע איז מיין בעקאנטע און געהענדיג מיט איהר אזוי 10 טריט האט מען אונז פערהאלטען. אז פר"ל קויפמאן טראגט צוויי פעקלעך קאמוניסטישע ליטעראטור, האב איך נישט געוואוסט.

דאגעגען ווייטער פר"ל. קויפמאן פערענטפערט זיך, אז א אונבעקאנטער הויכער יונגערמאן האט איהר געבעטען אז זי זאל האלטען דאס פעקיל 10 מינוט, נישט וויסענדיג, וואס אין דעם פעקיל געפינט זיך. עס זענען אונטערגעקומען צוויי געהיים-פאליציאנטען און מיך ארעסטירט אומשולדיג.

נאך דעם ווי אלע בעשולדיגטע ווארפען אב דעם בעשולדיגונגס-אקט הויבט זיך אן דער עדות-פערהער.

דער ערשטער עדות איז דער נאטשעלניק פון אויספארשונגס-אמט ה' זדאנקיעוויטש, ער שילדערט גענוי ווי אזוי די בעשולדיגטע האבען געפיהרט די קאמוניסטישער אגיטאציע. א גאנץ יאהר האט די אויספארשונגס-פאליציי געוואוסט וועגען די א ר ב י י ט פון די גאנצע חברה און געהאט זיי אויפ'ן אויג, נישט ווילענדיג זיי ענצעלווייז ארעסטירען, נאר מיט איינמאהל זיי אונשעדליך מאכען.

מיט'ן וויסען פון אונז — ערקלערט ווייטער זדאנקיעוויטש — זענען פארגעקומען זייערע פערזאמלונגען אויפ'ן סטאדיאן, ביי דער „הוטע“, ווי אויך אין „נאראדאווע קאשטשיאל“ אזוי ווי דער גלח און דער סטרוש ליקא פון נאראדאווע קאשטשיאל האבען מיטגעארבייט מיט'ן קאמיטעט, האבען זיי אונז גלייכצייטיג אינפארמירט, וועגען אלע פערזאמלונגען וואו זיי קומען פאר, ווער ס'נעמט אנטייל און וואס פאר א בעשלוסען ס'ווערען אנגענומען. אזוי ארום דורך דער אינפארמאציע פון ליקא זענען מיר געקומען אויף די שפורען און די גאנצע קאמוניסטישע אקציע ביי אונז אין געגענד אומשעדליך געמאכט.

דער צווייטער עדות, אויך א פאליציי-פונקציאנאר — רוזשינסקי, שילדערט אויספיהרליך ווי אזוי ער האט אבסערווירט די אלע פערזאמלונגען און ווער ס'נעמט אלץ אנטייל. דער עדות גיט אויך איבער ווי אזוי ער האט נאכשפיאנירט אסתר קופפערבערג, פר"ל וועבער און אלט אנד. שליחים פון ווארשא, וואס האבען געברענגט קאמ. ליטעראטור קיין קעלץ.

פערזאמלונג וועגען דער ווינטער הילפ'ס-אקציע אין קעלץ.

מאנטאג אוועגד איז אין זאל פון היגען שטאדט-ראט פארגעקומען א גרעסערע פערזאמלונג וועגען דער קומענדער ווינטער-הילפס-אקציע אין קעלץ. צווישען אנדערע האבען אויך אנטייל גענומען א רייה געזעלשאפטליכע טוער אין קעלץ. נאך א לענגערע בעראטונג איז אויסגעוועהלט געווארען א עקזעקוטיווע פון 8 פערזאהן לערונטער איין יוד — פרעזעס פון קליינהענדלער-פעראיין אדוו. מאנעלא. אין דער קוואליפיקירונגס-קאמיסיע זענען אויסגעוועהלט געווארען צווישען אנדערע די ה"ה ברוך סאקאלאווסקי (סעקרעטאר פון דער יודישע קהלה) און מאאובערגער.

אויך אין דער פינאנץ-קאמיסיע איז אויסגעוועהלט געווארען דער וויצע פרעז. פון קליינהענדלער-פעראיין ה' ארנאלד מינץ.

שוין די נעכסטע טעג וועלן די אויבענדערמאנטע קאמיסיעס אנהויבען צו פיהרען זייער טעטיגקייט.

150 פאמיליעס האבען זיך שוין געווענדעט נאך שטיצע.

אין צוזאמענהאנג מיט דער אקציע וואס דער דאנציגער „היאס“ פיהרט לעצטענס דורך דער פערמיטלונג פון דער היגער יודישע קהלה וועגען ערמעגליכען יחידים פון אונזער שטאדט צו בעקומען שטיצע פון זייערע קרובים פון אמעריקא, האט שוין די היגע קהלה פערוואלטונג דערהאלטען ביז 160 בריוו וועלכע ווערען דורך דער פערוואלטונג בעשטעטיגט און איבערגעשיקט צום דאנציגער „היאס“. די לעצטע ווייטער שיקט איבער די בריף גלייך צום „היאס“ אין ניו-יארק, וועלכער וועט אינטערווענירען ביי דער קרובים אין אמעריקא פאר די נויטבעדערפטיגע ביי אונז אין שטאדט.

Mojemu klijentowi p. Izraelowi Federmanowi z rodziną z powodu śmierci ich córki

b. p. Beli Borkowskiej

wyraża najgłębsze współczucia

Kielce Leon Złoto.

Najgłębsze współczucia p. Marcelowi i Jakóbowi Borkowskim z powodu przedwczesnej śmierci ich bratowej i żony

B. P. BELI

Kielce Personel biurowy f-my „Dege-Port"

P. Jakóbowi, Marcelowi i Rózi Borkowskim z powodu przedwczesnej śmierci ich ukochanej żony i bratowej

b. p. BELI

wyrażam najgłębsze współczucie

Kielce D. Grynberg.

Marcelowi i Jakóbowi z powodu przedwczesnej śmierci ich ukochanej bratowej i żony

b. p. BELI BORKOWSKIEJ

wyraża najgłębsze współczucie

Kielce Retuszernia f-my „DEGE-PORT"

P. JAKÓBOWI BORKOWSKIEMU z powodu przedwczesnej śmierci Jego żony

b. p. BELI

wyraża najgłębsze współczucie

Kielce Moniek Rubinek

P. JAKÓBOWI BORKOWSKIEMU z powodu zgonu Jego ukochanej żony

b. p. BELI

wyrażają najgłębsze współczucie

Kielce S. Leszczówna, A. Górewicz.

OBWIESZCZENIE

Stosownie do postanowień art. 30 rozporządzenia Pana Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 16 lutego 1928 r. o prawie budowlanym (Dz. U. R. P. Nr. 23, poz. 202), uzupełnionym ustawą z 14 lipca 1936. (Dz. U. R. P. Nr. 56, poz. 405), Zarząd Miejski miasta Radomia podaje do powszechnej wiadomości, że Rada Miejska m. Radomia, na posiedzeniu odbytym w dniu 28 października 1937. r. w punkcie 3 porządku dziennego obrad, w myśl art. 29 obowiązującego prawa budowlanego uchwaliła i przyjęła opracowany szczegółowy plan zabudowania części miasta „Za koleją", ograniczony od północy ulicą Czarną, od wschodu ul. Szkolną, od południa granicą pól b. wsi Prędocinek, a od zachodu ul. Młodzianowską o ogólnym obszarze 38 ha 4331 m^2.

Powyższy plan zabudowania zgodnie z art. 30 i 31, powołanego wyżej prawa budowlanego zostaje wyłożony do publicznego przeglądu w biurze Wydziału Technicznego Zarządu Miejskiego, mieszczącym się przy ul. Mireckiego Nr. 24 w Radomiu, w godzinach urzędowych od 8-ej do 11-ej w dniach powszednich (z wyjątkiem niedziel i świąt), na przeciąg dwóch tygodni, licząc od dnia zamieszczenia niniejszego obwieszczenia w Kieleckim Dzienniku Wojewódzkim, jaki ma się ukazać w m-cu listopadzie 1937. i zainteresowane strony mogą się w tych terminach z treścią jego zaznajamiać.

Po upływie tego czasokresu w ciągu następnych dwóch tygodni przyjmowane będą przeciw wyłożonemu planowi zarzuty, które przedkładać należy na ręce Zarządu Miejskiego w Radomiu.

ZA PREZYDENTA MIASTA

Inż. Jerzy Radomski.

Z DZWONKIEM
IDEAL JAWA —
DOBRA KAWA

א הערציגען מזל-טוב און פיעל גליק
ווינשען מיר אונזער פריינד

אברהם לייב הערשקאוויטש און פאמילע

צוליב די תנאים
פון זיין ל. טאכטער

קעלץ ש. מארקאוויטש און ג. יורא.

א הערציגען מזל-טוב ווינשען מיר דעם ה' זעליג פאטשארקאווסקי
— פערוואלטונג'ס מיטגליד פון „לינת-הצדק"
צו די תנאים פון זיין ל. טאכטער

חנה מלכה מיט ה' שמואל מויער

קעלץ פערוואלטונג פון „לינת-הצדק"

Koledze HERMANOWI MOSZENBERGOWI z intencji zaślubin z p. ROZALJĄ DRANGERÓWNĄ z Krakowa życzę dużo szczęścia

Kielce Leon Złoto.

צווייטער און דריטער טאג פון פאליטישען פראצעס אין קעלץ.

דינסטאג אין מיטוואך האט בעהייערט דער עדות-פערהער. אויסער די געמאלדענע 65 עדות איז נאך צוגעלאזט געווארען 81 עדות פון דער פערטיידיגונג.

דער הויפט-עדות פון דער בעשולדיגונג איז געווען דער וואזשני פון נאראדיווע קאסטשאל, וועלכער דערצעלט אז אין לאקאל פון קאסטשאל זיינען פארגעקומען קאנפערענצן ביים דער בעטייליגונג פון ווארשעווער דעלעגאטן.

ליקא ערקלערט ווייטער, אז דער לאקאל פון קאסטשאל איז געווען א סקלאד פון קאמוניסטישע ליטעראטור, וואס איז געווארען געבראכט פון ווארשא און ווי אזוי ער האט איבערגעגעבן דאס אלץ אין די צווייטע בריגאדע דעם סעקרעטאר זראנקיעוויטש.

דער לעצטער פון די בעשולדיגונגס-עדות איז געווען דער גלח פון נאראדאווע קאסטשאל איזידאר דאקטאר, וועלכער דערצעהלט ווי אזוי אין ויאווינגונג פון ליקא האט מען איהם פראפאנירט ער זאל פאהרען אויף דעם אלוועלטליכען קאנגרעס „שלום אין פרידען", וואס האט בעדארפט פארקומען אין בריסעל (בעלגיע) 1936. דער גלח האט איינגעשטימט און אפילו געשאפען א ספעציעלען קאמיטעט פאר דעם מיט דער בעטייליגונג פון מיטגלידער פון דער פאראפיע.

היינט פרייטאג 12 בייטאג ווערט ערווארט דער אורטייל.

אלע טרעפען זיך אין קינא
„פאלאס",
וואו ס'ווערט געוויזען דער
בערימטער פוילישער פילם
„SKŁAMAŁAM"

אלג. פערזאמלונג פון יודישע האלץ-סוחרים און אינדוסטריעלער פון קעלצער-קרייז.

דעם לעצטען זונטאג בייטאג איז אין לאקאל פון יודישען האלץ סוחרים און אינדוסטריעלער פארגעקומען די יעהרליכע אלגעמיינע פערזאמלונג אויף וועלכע ס'איז אויסגעוועהלט געווארען א נייע פערוואלטונג פון פאלגענדע ה"ה:

מרדכי מאכטינגער (פרעזעס), לייזער ראזענבערג (וויצע פרעזעס) סאמועל זילבערבערג (סעקרעטאר) חיים גאלעמביאווסקי (קאסירער) הלל אלבירס, וואלף צוקער, שמואל קליינער (וויערזשבניק), יוסף מאכטינגער, דוד פרייס און משה זילבערשטיין.

אין דער עקספארט-סעקציע זיינען אריין פאלגענדע ה"ה: בערנארד בוגייער, צוקער, דעמבסקי, קליינער, גאטליב שטערנזיס.

א דאפעלטער פראגראם אין קינא
„קאסינא"
דער סענסאציאנעלר פילם
Królowa Wiktoria
און א אינטערעסאנטע רעוויע

לעזט און פערשפרייט
דאס „ראד. קעלצער לעבען"

Najlepsze, najmilsze i najtańsze prezenty dla rodziny i przyjaciół

— to —

kuchenki, żelazka grzejniki do rurek poduszki i inne.

Do nabycia na dogodnych warunkach

w Radomskim Towarzystwie Elektrycznem Sp. Akc. w Radomiu ul. Traugutta 53

RADIOODBIORNIKI „KOSMOS" konsygnacyjuym do nabycia w składzie B. Senator, RADOM ŻEROMSKIEGO 20 tel. 15-06

TARYFA OGŁ: Na 1-szej stronie mm szp. 40 gr. w tekście mm 1 szp. 60 gr. na ostatnie stron. mm 1 szp. 25 gr. 1-sza i ostatnia strona liczą 8 szpalt.

אבאנאמענטס פרייז: פאר א חודש אין פוילען זלאט אין פראנקרייך, בעלגיען 4 פראנק אין אנדערע לענדער 30 סענט.

Redaktor i Wydawca CH. M. HERC tel. 18-15 טעל. Wydawnictwo „Radomer Kielcer Leben" Radom Szwarikowska 10